

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 64 · 11. april
Sesjonen 2017–2018

Møte onsdag den 11. april 2018 kl. 10

President: Tone Wilhelmsen Trøen

Dagsorden (nr. 64):

1. Muntlig spørretime
2. Ordinær spørretime
3. Referat

Sak nr. 1 [10:00:13]

Muntlig spørretime

Presidenten: Før vi starter, vil presidenten opplyse om at hun, i møte med gruppelederne i går om gjennomføringen av den muntlige spørretimen, hadde en evaluering av prøveordningen. Prøveordningen vil bli videreført med noen justeringer, og presidentskapet vil innen kort tid avgi innstilling med de nødvendige endringer i Stortingets forretningsorden.

Stortinget mottok mandag meddelelse fra Statsministerens kontor om at statsråd Siv Jensen, utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide og statsråd Anniken Hauglie vil møte til muntlig spørretime.

De annonserte regjeringsmedlemmer er til stede, og vi er klare til å starte den muntlige spørretimen.

Vi starter da med første hovedspørsmål, fra representanten Rigmor Aasrud.

Rigmor Aasrud (A) [10:01:06]: Mitt spørsmål går til finansministeren.

Partene i arbeidslivet har nylig blitt enige om en tariffavtale. Samtidig har de funnet løsninger på urettferdige deler i AFP-ordningen i privat sektor. Årets oppgjør har vært et viktig steg på veien mot en bedre og mer framtidsrettet pensjon. Det er oppløftende å se hvordan partene finner sammen og bruker tariffoppgjørene for å motvirke urettferdige forskjeller i arbeidslivet.

Men ikke alle pensjonsflokene er løst. I spørsmålet om endringer i ordningen med obligatorisk tjenstepensjonen er ballen spilt over til storting og regjering. I dag er det valgfritt om arbeidsgiver betaler inn pensjon for dem som tjener under 1G, som er vel 93 000 kr. Arbeidsgiver trenger altså ikke å betale inn pensjon for de første lønnskronene. De som er mellom 13 og 20 år, får heller ikke ta del i ordningen. Det samme gjelder for dem med små stillingsbrøker. Om en ikke er i samme jobb i mer enn tolv måneder, får en heller ikke uttelling.

Pensjonsopptjening fra første krone og fra første time er et viktig sosialt spørsmål. Det handler først og fremst om unge folk, om folk i små stillinger og om dem som tjener dårligst. Men også arbeidstakere med alminnelige lønninger får lite i tjenstepensjon av den grunn. Tjener en 400 000 kr, regnes ens pensjonsopptjening kun

av 307 000 kr når det gjelder obligatorisk tjenstepensjon. I tillegg vet vi at det å ordne pensjonsordninger er bra for å holde orden i arbeidslivet og ha et seriøst arbeidsliv.

Arbeiderpartiet vil ta opp kampen for at folk i private bedrifter også skal få pensjon for hver krone de tjener. Er statsråden enig i at det er urettferdig at ordningen med obligatorisk tjenstepensjon ikke gir pensjonsopptjening for de første 93 000 kr, når dette er endret i andre lover som regulerer pensjonen?

Statsråd Siv Jensen [10:03:10]: La meg først si at regjeringen selvsagt er innstilt på å bidra med nødvendig utredningskapasitet i kjølvannet av enigheten i lønnsoppgjøret.

Jeg oppfatter det slik at det representanten Rigmor Aasrud egentlig spør om, er det pågående arbeidet med privat tjenstepensjon. Der har spørsmålet om egen pensjonskonto vært utredet av en arbeidsgruppe bestående av medlemmer fra to departementer og Finansilsynet. De avla sin rapport i desember 2016. Så har vi fra Finansdepartementets side gjennom 2017 hatt to møter med referansegruppen og har utarbeidet utkast til lovendringer. Et slikt utkast til lovendringer, som gjelder både egen pensjonskonto og oppheving av tolv månedersregelen, ble sendt på høring i november i fjor, med høringsfrist i slutten av februar inneværende år. Jeg opplever at det i høringen er bred enighet om behovet for en egen pensjonskonto, men så er det litt ulike syn på en del andre tekniske spørsmål rundt dette.

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget med en oppfølging av dette så snart som overhodet mulig.

Rigmor Aasrud (A) [10:04:35]: Jeg er klar over den høringen som statsråden refererer til, og i den høringen har jo statsråden hørt å oppheve regelen om at man må ha jobbet mer enn tolv måneder for å få ta del i den pensjonsopptjeningen man har. Men mitt spørsmål dreide seg altså ikke om den delen av endringene. Jeg spør statsråden: Mener statsråden det er rettferdig at man ikke får opptjening for de første 93 000 kr? Det er en annen del av hele komplekset, som jeg registrerer at statsråden ikke har hørt, selv om det var et tema i den arbeidsgruppa som jobbet i forkant.

Statsråd Siv Jensen [10:05:09]: Det er et spørsmål regjeringen ikke har tatt stilling til. Jeg har registrert at det var et viktig spørsmål, ikke minst fra arbeidstakersiden, i forhandlingene, men jeg tror ikke jeg kan svare noe annet på det nå enn at dette må vi få lov til å komme tilbake til fra regjeringens side.

Presidenten: Det åpnes for oppfølgingsspørsmål – først Fredrik Holen Bjørdal.

Fredric Holen Bjørdal (A) [10:05:41]: Mitt spørsmål går til arbeidsministeren. Som representanten Aasrud sa, er pensjonsopptening frå første krone og første time eit viktig sosialt spørsmål. Arbeidarpartiet vil ta opp kampen for at også kvinner, yngre medarbeidarar og mellombels tilsette skal få pensjon av kvar krone dei tener. Difor handlar dette også om seriositeten i arbeidslivet.

Dagens reglar bidrar til at mange arbeidsgjevarar som baserer verksemda på mellombels kontraktar, ofte kjem unna å betale inn til tenestepensjonsordninga. Dette er ei konkurranseulempe for dei seriøse bedriftene med faste, trygge stillingar, og det er ein fordel typisk for bemanningsbyrå.

Arbeidsministeren er jamleg ute i avisene og varslar ein kamp mot det useriøse arbeidslivet, utan at Stortinget ser så mykje til dei konkrete politiske resultatane av det. Er arbeidsministeren einig i at dersom alle får tenestepensjon av kvar krone dei tener, vil det vere ein siger for det seriøse arbeidslivet, og burde det ikkje då vere ei kampsak for arbeidsministeren?

Statsråd Anniken Hauglie [10:06:48]: Offentlig tjenestepensjon ligger under finansministerens ansvarsområde, men i helgens lønnsoppgjør har vi sett at hvordan den obligatoriske tjenestepensjonen i private virksomheter skal se ut, også har vært et av de store strids-spørsmålene mellom partene.

Som finansministeren var inne på, har regjeringen sendt ut på høring flere forslag til endringer. Men lønnsdannelse er partenes ansvar, og jeg er opptatt av å respektere det som partene blir enige om i lønnsoppgjørene.

Regjeringen har iverksatt en rekke andre tiltak for å bekjempe useriøse aktører og begrense bl.a. innleie. En egen proposisjon om det er nylig sendt over til Stortinget for behandling.

Presidenten: Karin Andersen – til oppfølgingsspørsmål.

Karin Andersen (SV) [10:07:54]: Jeg kan følge opp til arbeidsministeren, for SV mener at gamle og uføre skal ha en pensjon det går an å leve av. Stadig flere må ha flere jobber for å leve, og det slår ut på pensjonen for veldig mange. Det handler om renhold og hotell- og restaurant, det handler om dem som jobber i varehandelen – altså folk som tjener lite i utgangspunktet, og som da rammes av at de ikke får pensjonsopptjening på de første kronene de tjener.

Nå kan vi også lese at arbeidsministeren mener at arbeidsledige skal loses inn i bemanningsbransjen, og i går kom arbeidsministeren med en proposisjon som vil gi

bemanningsbransjen muligheten til bare å ha midlertidig ansatte.

Ser ikke arbeidsministeren at dette vil føre enda flere inn i et arbeidsmarked der de ikke får pensjonsopptjening, og at de lavest lønte får dårligere pensjonsvilkår ut fra denne politikken?

Statsråd Anniken Hauglie [10:08:58]: Vi har kommet med flere forslag i arbeidsmiljøloven nå for å endre eller redusere omfanget av uønsket innleie, og for å styrke forutsigbarheten for de ansatte gjennom den proposisjonen som representanten også viser til. Jeg mener at vi har funnet en god balanse mellom arbeidstakernes behov for å stramme inn og arbeidsgivernes behov for helt legitime ønsker om å leie inn.

Når det gjelder den offentlige tjenestepensjonen, har vi nå kommet fram til en avtale med partene. Avtalen er nå ute på høring i organisasjonene og skal forankres der. Der har vi gjort en rekke endringer som både vil gjøre at flere vil få beholde pensjonen, at flere vil få ut pensjon som de har betalt inn, i motsetning til tidligere, i tillegg til at man også har et tillegg for de arbeidstakerne som ønsker å gå av tidligere. Men den delen er nå ute til forankring i organisasjonene, og så vil vi komme tilbake til Stortinget når det er endelig avklart.

Presidenten: Karin Andersen – til oppfølgingsspørsmål.

Karin Andersen (SV) [10:10:04]: Det var ikke det statsråden fikk spørsmål om. Statsråden fikk spørsmål om hun ser at det er behov for endringer i pensjonssystemet i privat sektor, slik det har blitt forhandlet om, nettopp fordi det arbeidslivet som noen må gå i, nemlig korte kontrakter og at man må ha flere stillinger for å klare seg, gjør at mange ender opp med en pensjon til slutt som ikke er til å leve av. Er regjeringen innstilt på å bidra til eller støtte lovforslag i Stortinget om å tette det hullet – særlig fordi regjeringen sjøl gjennom sin politikk, bl.a. i Prop. 73 L for 2017–2018, som ble lagt fram i går, fremmer at man ikke lenger skal kreve av bemanningsbransjen, som øker, og som har små stillinger, at de har faste ansettelser.

Statsråd Anniken Hauglie [10:11:03]: Jeg er helt uenig i premisset i representantens spørsmål. Regjeringen fremmer ikke på noen som helst måte et useriøst arbeidsliv og oppmuntrer heller ikke til mer midlertidige ansettelser eller usikre stillinger. Denne proposisjonen er tvert om det motsatte, og vil både definere fast ansettelse i loven og gjøre det vanskeligere å ansette slik som tidligere. Vi fjerner muligheten til de såkalte nulltimerskontraktene.

Så ser vi at det også er legitime behov for å leie inn, bl.a. når det er reelle vikariater, og den hjemmelen vi nå åpner opp for bemanningsbyråene, handler nettopp om muligheten når det er reelle vikariater.

Når det gjelder obligatorisk tjenstepensjon, ligger det under finansministerens ansvarsområde. Hun sa i sitt hovedsvar at man ser på endringer der. Regjeringen vil i så fall komme tilbake til Stortinget når den proposisjonen er klar.

Vi er enige om at det er viktig at man har gode pensjonsløsninger, men vi mener også det er viktig at virksomhetene selv innenfor sine økonomiske rammer og sin konkurransevne bestemmer hvilken ordning man skal ha.

Presidenten: Vi går til neste hovedspørsmål – fra representanten Per Olaf Lundteigen.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [10:12:20]: Saken gjelder hvilken plass bemanningsforetak skal ha i norsk arbeidsliv framover. Dette er foretak som ikke er tilhenger av fast ansettelse for sine folk, og de er ikke lærlinger. De bryter derfor fundamentalt med det som alle hyller i norsk arbeidsliv, et velorganisert arbeidsliv som gir grunnlag for et trygt familieliv.

Spørsmålet er om Stortinget skal legge til rette for bemanningsforetak i arbeidsmiljøloven. I tilfelle ja, hvilken rolle og hvilke regler skal i så fall gjelde for bemanningsforetak for å unngå urettferdig konkurranse?

Senterpartiet har aldri gått inn for forbud mot bemanningsforetak. Andre partier har tatt til orde for forbud, men ikke foreslått det. Dem om det.

Bemanningsforetakene startet for å dekke et behov for vikarer. Det var og er Senterpartiet enig i at bør fortsette. Dette er lovregulert i arbeidsmiljøloven § 14-12 (1), som refererer seg til bruk av vikarer i arbeidsmiljøloven § 14-9 (1) b.

Spørsmålet er derfor hvilke ansettelseskontrakter som loven skal kreve i disse tilfellene. Hittil har det vært fast ansettelse i utleiebedriften, altså bemanningsforetaket. Men så har NHO Service og Handel sine dyktige strateger utviklet dette og innført ansettelseskontrakten «fast ansatt uten lønn mellom oppdrag». Ved litt nærmere ettertanke forstår alle at dette bare er et annet ord for tilkallingsvikarer, altså ingen reell fast ansettelse.

Regjeringa gjør disse ansettelseskontraktene ulovlig ved å definere faste ansettelser korrekt og så ta det inn i arbeidsmiljøloven § 14-9. Senterpartiet støtter sjølsagt denne lovendringen. Men så slipper regjeringa katta ut av sekken: Bemanningsforetakene skal få en særregel om rett til å ansette sine folk på midlertidige stillinger når de leies videre ut i vikarstillinger. Etter Senterpartiets mening må det være faste ansettelser i bemanningsforetak. Dersom det ikke fungerer, kan byråene formidle

arbeidskraft og dermed dekke behovet for vikarer. Hvorfor kan ikke statsråden støtte en slik linje?

Statsråd Anniken Hauglie [10:14:17]: Spørsmålet om innleie er kanskje en av de problemstillingene som jeg har brukt mest tid på, og som det har vært mest diskusjon om også, både i denne sal og mellom partene. Vi har hatt mye dialog og mange prosesser med partene. Utfordringen har vært at partene har stått særdeles langt fra hverandre når det gjelder både virkelighetsoppfatning og hva de mener skal til for å løse det som man for så vidt er enige om, nemlig uønsket bruk av innleie.

Det vi har vært opptatt av når vi nå skulle legge fram en egen proposisjon, har vært nettopp å balansere de ulike hensynene, både arbeidstakernes behov for forutsigbarhet – at man får bort de såkalte nulltimerskontraktene, hvor man ikke får lønn mellom oppdrag – og å ivareta arbeidslivets og næringslivets helt legitime behov for innleie, enten når det er vikariater, når det er topper eller når det er usikkert hvordan oppdragsmengden blir seende ut i framtiden.

Det vi sendte ut på høring i fjor sommer, og denne proposisjonen som jeg la fram i går, mener vi er nettopp en balansert avveining mellom de ulike hensynene. Vi vil både presisere fast ansettelse i loven, trenge strengere krav til hva det vil si å være fast ansatt for å sikre nettopp forutsigbarhet for arbeidstakerne, og også mulighet for arbeidslivet til å leie inn bemanning når de trenger det. Denne hjemmelen som vi nå har gitt bemanningsbyråene, er utelukkende for å kunne dekke opp reelle vikariater. Man kan heller ikke ha midlertidige ansettelser ubegrenset. Der er det også en innstramming, og jeg mener at vi har klart å finne en god avveining.

I tillegg har vi foreslått å heve avtalenivået innenfor bygg- og anleggsbransjen. Det er den bransjen jeg også opplever at det har vært tverrpolitisk enighet om at problemene har vært størst i.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [10:16:14]: Jeg merket meg at statsråden ikke svarte på spørsmålet mitt. Det var et annet alternativ jeg refererte til. Det er riktig at en må legge vesentlig vekt på det som partene går inn for, og partene her er jo i hovedsak NHO og LO. Det er de som har vært mest framtrepende. De to lovhjemlene i arbeidsmiljøloven som legger grunnlaget for bemanningsselskaper, er §§ 14-12 første ledd og 14-12 andre ledd. Ved stortingsbehandlingen 15. mars gikk partene inn for lovendringene som Senterpartiet fremmet den gangen. De hadde full støtte. Tilsvarende fikk Senterpartiet støtte for forslaget om et nytt tredje ledd i paragraf 14-12, som sikrer arbeidstakeren lønn i henhold til stillingsprosent i bemanningsforetak hver måned, samt betaling for mertid/overtid i de månedene det er utført

mer arbeid enn avtalt stillingsprosent. Slik er det ikke i dag. Dette punktet er vesentlig for å bedre konkurranseforholdene. Hvorfor har ikke regjeringa rettet opp det?

Statsråd Anniken Hauglie [10:17:21]: Man skal være klar over at da partene seg imellom diskuterte en måte å løse dette på, var alternativet forbud. Den store diskusjonen i Stortinget og ute har jo vært om man skal ha et forbud mot innleie. Hvis det var det man risikerte å få vedtatt i Stortinget, så ønsket partene å komme med et annet alternativ, noe også representanten Lundteigen refererer til. Vi har ønsket å konsentrere den kraftigste begrensningen til innleie i bygg- og anleggsbransjen fordi det er der jeg oppfatter at Stortinget mener problemet er størst. Det var den bransjen forslaget om forbud som vi behandlet for et par uker siden, gjaldt innenfor, og det er der jeg også oppfatter at partene selv oppfatter at utfordringen er størst. Vi har vært opptatt av å løse problemene der de er størst og mest omfattende – og der det er tverrpolitisk enighet om at de er størst – og jeg mener at vi gjennom de forslagene vi har lagt fram for Stortinget nå, har klart å finne en god balanse mellom de ulike hensynene.

Presidenten: Det blir oppfølgingsspørsmål – først Per Olaf Lundteigen.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [10:18:25]: Som jeg sa, er det flere partier som har støttet forbud utenfor denne salen, men ikke fremmet forbud i denne salen. Senterpartiet har ikke fremmet forslag om forbud mot bemanningsselskaper. Vi har fremmet forslag om å begrense bemanningsselskapenes handlingsrom i henhold til loven. Det å bruke bemanningsselskaper i forhold til vikariater er forankret i arbeidsmiljøloven § 14-12 første ledd, og det har vi spesielt foreslått.

Mitt spørsmål nå var knyttet til de ansettelseskontraktene i bemanningsbransjen som i dag ikke gir sikkerhet for at den stillingsprosenten en har, skal gi betaling i henhold til stillingsprosenten hver måned, uansett hva som er arbeidssituasjonen. Hvorfor retter ikke statsråden opp det punktet – et punkt som fører til urettferdig konkurranse mellom de selskapene som bruker bemanningsforetak, og de som bruker egne ansatte, og som sjølsagt må betale sine folk etter stillingsprosent, uansett hva som er arbeidssituasjonen for selskapet?

Statsråd Anniken Hauglie [10:19:25]: Den kontraktsformen som har fått mest kritikk, er den såkalte nulltimerskontrakten, eller fast ansettelse uten lønn mellom oppdrag. Dem vil det ikke være mulig å ha med det forslaget som vi nå har lagt på bordet. I tillegg har vi gjennom kravene vi setter til fast ansettelse sørget for at

arbeidsplanen må være så vidt detaljert at den gir den forutsigbarheten vi mener vil være nødvendig og viktig for de ansatte å ha. Tilbakemeldingene vi har fått fra partene, er at det forslaget vi har lagt fram, er et godt forslag. Begge partene er ikke 100 pst. enige om alt, men vi har klart å balansere de ulike hensynene på en god måte.

Det er også en forskjell mellom oss som er i salen. Noen ønsker ikke bemanningsbyråer, mens vi mener at bemanningsbyråene er et bra supplement. I tillegg er det bra for de bedriftene og virksomhetene som trenger å leie inn arbeidstakere ved behov, og det er bra for mange av dem som står utenfor arbeidslivet og ønsker en fot på innsiden eller en annen tilknytningsform enn det å være fast ansatt.

Presidenten: Sigbjørn Gjelsvik – til oppfølgingsspørsmål.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [10:20:43]: Et velorganisert arbeidsliv er en forutsetning for et godt familieliv, og både arbeidslivet og familielivet i Norge er under stort press. På arbeidsplass etter arbeidsplass, i område etter område, i yrke etter yrke, er problemene økende. I møtet med dette er regjeringen passiv. Den er ikke bare passiv – den er motvillig. Statsråden viser her til at en har lagt fram et forslag om å stramme inn § 14-12 andre ledd i arbeidsmiljøloven, om utvidet mulighet for innleie, og at kun fagforeningene innenfor bygg og anlegg skal ha innstillingsrett. Hvorfor skal en begrense det til det når flertallet i Stortinget før påske sa at en bør se på dette i alle bransjer? Hvorfor skal en bare gjøre det i den bransjen som i dag blir vurdert til å ha størst problem, når problemet er stort i mange bransjer, og når regjeringen selv tydeligvis erkjenner at det er et virksomt tiltak? Hvorfor skal en bare springe etter og drive med brannslukking der problemene er størst, istedenfor å være i forkant?

Statsråd Anniken Hauglie [10:21:42]: Jeg tror jeg innledningsvis bare må si at omfanget av midlertidige ansettelser og innleie er relativt begrenset. Det har vært relativt stabilt, og det har faktisk gått ned de siste årene. Så det er ikke en massiv økning i noen av disse tilknytningsformene. Tvert om er det stabilt, og det er til og med en nedgang i omfanget av denne typen tilknytningsformer. La meg gjøre det helt klart.

Jeg mener at vi nettopp gjennom det forslaget vi nå har lagt fram, kommer fagbevegelsen langt på vei i møte når det gjelder det som har vært deres hovedkrav, nemlig mer forutsigbarhet i de stillingene med fast ansettelse. Når vi har ønsket å begrense dette til bygg- og anleggsbransjen, er det fordi det har vært den bransjen hvor både det politiske Norge og fagbevegelsen og par-

tene i arbeidslivet selv har ment at problemet har vært størst. For bare et par uker siden behandlet Stortinget et forslag om å forby innleie fra bemanningsbyråer innenfor bygg- og anleggsbransjen i Oslofjord-området, fordi man til og med geografisk sett mener at det er der problemet er størst. Vi skal løse problemene i bygg- og anleggsbransjen, hvor problemene er størst.

Presidenten: Hadia Tajik – til oppfølgingsspørsmål.

Hadia Tajik (A) [10:23:02]: På fleire av områda kor Stortinget har kravd noko knytt til regulering av innleige og bemanningsbransjen, har statsråden ikkje levert. Det eine er det som førre spørjar viste til, at ein avgrensar retten for fagforeningar til å ha innstillingsrett til å gjelda berre bygg- og anleggsbransjen. Det andre er at Arbeidstilsynet ikkje får nokon klar tilsyns- og sanksjonsmoglegheit knytt til ulovleg innleige. Me ser òg i denne saka at dei gjev ein eksklusiv og utvida rett for bemanningsbyråa til å tilsetja folk mellombels, sjølv når dei har eit fast og løypande behov for arbeidskraft, altså når heile forretningsideen byggjer på at det er eit fast og løypande behov for arbeidskraft.

Med andre ord gjev regjeringa bemanningsbransjen ein rett som ingen andre arbeidsgjevarar har. Spørsmålet mitt er ganske enkelt: Kvifor det?

Statsråd Anniken Hauglie [10:23:58]: La meg starte med å si litt om historieskrivingen her: Den proposisjonen som vi la fram i går, er ikke et svar på de Dokument 8-forslagene som ble vedtatt i Stortinget for fire uker siden. Proposisjonen som vi la fram i går, er en oppfølging av den høringen som regjeringen sendte ut i juni i fjor. Vi har selvfølgelig også skjelt til det som ble vedtatt i Stortinget for to uker siden, for å være sikre på at vi også klarte å følge opp og fange opp det som ble vedtatt da. Noe av det som ble vedtatt av Stortinget for to uker siden, har vi ikke rukket å utrede fullt ut, bl.a. det som handler om nye hjemler for Arbeidstilsynet til å føre tilsyn med privatrettslige forhold, noe som Arbeidstilsynet i dag ikke har.

Når vi har ønsket å utvide bemanningsbyråenes mulighet til midlertidige ansettelser, er det rett og slett fordi man fjerner muligheten for den kontraktsformen som har vært mest vanlig, og for å sikre at det fortsatt vil være mulig å kunne leie ut reelle vikariater, var det en mulighet til å løse den utfordringen på.

Presidenten: Eirik Faret Sakariassen – til oppfølgingsspørsmål.

Eirik Faret Sakariassen (SV) [10:25:10]: Hvis statsråden mener at faste ansettelser skal være hovedregelen i arbeidslivet, kan en ikke bare stå og se på at bemanningsbransjen får fortsette å øke for hvert år som

går. LOs sommerpatrulje forteller om ungdommer som ikke tør å melde seg inn i fagforeninger fordi de kan risikere ikke å bli kalt inn mandagen etter. Over halvparten av alle nye jobber innenfor byggebransjen blir formidlet av bemanningsbyråer. Det skaper utrygghet, det er vanskelig for unge i etableringsfasen å få lån.

Er dette en utvikling statsråden vil akseptere at får fortsette?

Statsråd Anniken Hauglie [10:25:53]: La meg gjenta det jeg sa i mitt forrige svar: Det gis her inntrykk av at hovedregelen i norsk arbeidsliv for tiden er løse tilknytningsformer. Det er det ikke. Det er et relativt lite omfang av både innleie og midlertidige ansettelser. 1,5 pst. er leid inn. Det tallet har vært stabilt over mange år, og det har til og med gått ned. Det er et mindre omfang av det nå, i antall og i andel, enn det var da vi kom i regjering. Men vi har sett at det har vært et økende omfang innenfor noen bransjer og i noen områder av landet, og det er det vi har ønsket å adressere i den proposisjonen vi har lagt fram. Vi har hatt en lang og god dialog med de partene i arbeidslivet som dette angår mest, og vi mener at vi har klart å komme fram til et godt kompromiss som ivaretar begge disse hensynene. Men hovedregelen skal være fast ansettelse, og det er fast ansettelse.

Presidenten: Steinar Reiten – til oppfølgingsspørsmål.

Steinar Reiten (KrF) [10:27:02]: I proposisjonen om endringer i arbeidsmiljøloven, som regjeringen la fram i går, blir det foreslått viktige presiseringer når det gjelder definisjonen av «fast ansettelse». Det blir slått fast at ansettelsen er løpende og tidsbegrenset, at lovens regler om opphør av arbeidsforhold skal gjelde, og at arbeidstaker skal sikres forutsigbarhet for arbeid i form av et reelt stillingsomfang.

Vi i Kristelig Folkeparti er tilfreds med presiseringene så langt, men vi ser også at et viktig ord mangler, et ord som er viktig for å sikre norske familier økonomisk trygghet i hverdagen. Regjeringen vil sikre arbeidstakeren forutsigbarhet for arbeid, men ikke forutsigbarhet for inntekt i den nye, omarbeidede lovteksten. Flere av høringsinstansene påpeker at regjeringen ikke går langt nok i sitt forslag når det gjelder å sikre arbeidstakeren forutsigbarhet for lønn.

Kan statsråden kort gjøre rede for hvorfor regjeringen ikke har tatt hensyn til disse høringsuttalelsene, og hvorfor det blir foreslått en lovendring som kan medføre en videreføring av en praksis der fast ansatte ikke har en fast og forutsigbar inntekt?

Statsråd Anniken Hauglie [10:28:00]: Vi mener at vi gjennom de presiseringene vi nå kommer med når det gjelder hva fast ansettelse skal være, og hva arbeidsplanen skal romme, gir arbeidstakerne nettopp god forutsigbarhet og god visshet om hva de kan forvente av det arbeidet som de får. Tidligere har man stått til arbeidsgivers disposisjon uten å vite om man skulle møte opp på jobb, og eventuelt når man skulle møte opp på jobb. Det fjerner vi nå muligheten for gjennom det forslaget vi har. På den måten mener vi selvfølgelig at vi da sikrer arbeidstakerne nettopp visshet og forutsigbarhet for både når man skal jobbe, hvor man skal jobbe, og i hvilket omfang man skal jobbe, som indirekte da selvfølgelig også vil gi forutsigbarhet for inntekt. Det har vært noe av hensikten. Man kan alltid diskutere hvor detaljert lovverket skal være. Vi mener at vi nå har funnet noen klare presiseringer som ivaretar de ansattes behov for vern og forutsigbarhet.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [10:29:14]: Mitt spørsmål går til finansministeren.

Det er tid for både budsjettkonferanse og landsmøter, og regjeringspartiene har i en rekke ulike oppslag bebudet strammere tider i Norge. Alle får ikke, varsler finansministeren. Man kan jo da spørre seg om det er et varsel om at alle med millioninntekter ikke lenger skal få massive skattelettelser, eller at regjeringen vil tette hullene i skattesystemet, der internasjonale selskaper gjennom aggressiv skatteplanlegging flytter store overskudd ut av landet og sånn sett unngår skatt til fellesskapet. Men nei. Leser man litt lenger, ser man at lederen i finanskomiteen tar til orde for innstramming i sykelønnsordningen og økte egenandeler i helsevesenet. Det er ikke unaturlig at handlingsrommet er mindre etter den fem år lange festen som har vært, med skattelettelse til de rikeste og massiv oljepengebruk – en fest som resulterer i økte forskjeller, innhogg i framtidens sparepenger og mindre handlingsrom. Samtidig har vi de siste årene sett at uføre med barn har fått mindre å rutte med. De som har mistet jobben, får skatt på sluttvederlaget. Kronisk syke, brannskadde og de som har amputert, har mistet retten til gratis fysioterapi. Og sånn kunne jeg fortsatt. Så spørsmålet til finansministeren er: Hvem er det nå som ikke skal få? Hvem er det nå som må stramme livreima? Er det de som har mest, eller er det de som allerede har fått mindre?

Statsråd Siv Jensen [10:30:46]: Det kan være greit å begynne dette svaret med å minne om at det nå faktisk går bra i norsk økonomi. Veksten er på vei opp. Ledigheten er på vei ned. Sysselsettingen øker. Det er rett og slett gode, positive tilbakemeldinger fra et bredt anlagt

næringsliv. Det går bra. En av grunnene til det er at regjeringen har ført en effektiv finanspolitikk, hvor vi har sørget for raskt å komme oss gjennom konsekvensene av det oljeprisfallet som traff Norge i 2014.

Representanten Kaski kommer med flere påstander om at denne regjeringen har prioritert å gi skattelette til de rike. Det er ikke riktig. Vi har prioritert å gi skattelette til bedriftene, men jeg har lyst til å minne om at om lag halvparten av de lettelsene denne regjeringen har gitt, har gått til personer med inntekt under 600 000 kr. Så det er ganske jevnt fordelt. Så er da spørsmålet: Hvem skal få mindre nå? Det jeg sammen med resten av regjeringen har forsøkt å være tydelig på, er at vi ikke bare kan fortsette å legge på til alle gode formål. Vi må faktisk prioritere det som er viktigst når vi går inn i en situasjon hvor det blir flere eldre som kommer til å legge beslag på flere ressurser. Det handler om pleie og omsorg. Det handler om helseutgifter. Det handler om pensjon, ikke minst. Det er viktige oppgaver for denne regjeringen å finansiere. Men da må vi også erkjenne at når det nå går bedre i norsk økonomi, gir vi også mindre gass, bl.a. for å ivareta den gode konkurransevnen som norske bedrifter nå har. Det er noe av det viktigste vi gjør for å legge til rette for flere arbeidsplasser og trygghet for familieøkonomien.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [10:32:44]: Det jeg hører her, er nettopp en bekreftelse på at den politikken som har ført til økte forskjeller i USA og Europa, med skatteuttak til de rikeste og kutt i velferden, kommer til å fortsette. Det er ikke slik at regjeringen bare har lagt på penger til gode formål. De har også stått for en politikk med en lang rekke usosiale kutt i løpet av de siste årene. Det er grunn til å minne om at de aller rikeste i samfunnet er de som sitter igjen med mest. De 1 600 rikeste har fått skattelettelser på nærmere 600 000 kr hver. Da blir spørsmålet: Hvor er prioriteringene til denne regjeringen? Lederen i finanskomiteen har varslet at det bare vil være rom for skattelettelser på om lag 1–2 mrd. kr. Da er det grunn til å minne om et forslag som SV har kommet med, som også koster 1–2 mrd. kr, nemlig å øke barnetrygden. I en tid da antallet fattige unger bare vokser, vil det kanskje være klokt av regjeringen å se på om de heller skal prioritere velferd for de mange i stedet for skatteuttak til de få.

Statsråd Siv Jensen [10:33:48]: Det er litt utfordrende når jeg og regjeringen får ansvaret for økte forskjeller i USA og Europa. Norge er ett av få land i verden som utmerker seg med små forskjeller. Det gjør vi fordi vi har skattefinansierte velferdsordninger, hvor vi bruker ulike mekanismer til å omfordele mellom folk i vårt land. Det står seg godt, og det er det bred politisk enighet om. Så jeg må få lov til å si at jeg synes det er urimelig å prøve å

skape et inntrykk av at regjeringens politikk fører til økte forskjeller. Det er ikke riktig. Det som er riktig, er at andelen familier og barn som lever i fattigdom, øker, og det skyldes særlig vekst i antallet innvandrersfamilier. Derfor er det viktig med den integreringsdugnaden som regjeringen har satt på dagsordenen. Det handler om å lære seg norsk, skaffe seg jobb, brødfø egen familie og bli integrert i det norske samfunnet. Det er noe av det viktigste vi kan gjøre for at ikke flere barn må vokse opp i fattigdom.

Presidenten: Det blir oppfølgingsspørsmål – først Kari Elisabeth Kaski.

Kari Elisabeth Kaski (SV) [10:34:53]: Veksten i barnefattigdom er drevet av vekst i antallet etnisk norske barn som i større grad lever i fattigdom. Det er verdt å ha med seg. Politikken er velprøvd i USA og i Europa. Den har ført til økte forskjeller, og det kan vi lære av.

Et annet forslag til skattelettelser fra regjeringen, som flere politikere fra Fremskrittspartiet har tatt til orde for, er at muligheten til å ta inn eiendomsskatt rundt omkring i kommunene skal begrenses. I regjeringsplattformen slår regjeringen fast at det skal settes tak på eiendomsskatt for hytter, og det varsles kamp mot eiendomsskatten som vedtas i lokaldemokratiet, av de folkevalgte. Når Fremskrittspartiet ikke liker hva folket bestemmer, gjelder det kanskje å se på hvordan demokratiet utøves, og hvem som utøver det. Finanspolitisk talsperson, Helge André Njåstad, i Fremskrittspartiet foreslår dobbel stemmerett for dem som har hytter, slik at de kan stemme både der de bor, og i kommunen der de har hytte. Mitt spørsmål til finansministeren er: Hvor mye må hytta koste for å kunne utløse en dobbel stemmerett? Hvor stor hytte må det være?

Statsråd Siv Jensen [10:35:57]: Her var det et stort sprik – fra definisjoner av økende forskjeller til eiendomsskatt. La meg først si at det er i hvert fall et faktum at Oslo er fylket med størst andel barn i familier med lav inntekt. Åtte av ti barn i lavinntektsgruppen har innvandrerbakgrunn. Så å hevde at det ikke er en av hoveddriverne, hovedutfordringene, når det gjelder barnefattigdom, er feil.

Så til spørsmålet om eiendomsskatt: En av de viktigste årsakene til at Fremskrittspartiet og denne regjeringen tar grep for å redusere eiendomsskatten, er at den er grunnleggende usosial. Det er virkelig en måte å skattlegge på som rammer folk uavhengig av om de har mye eller lite i inntekt. Jeg tror det ville blitt opplevd som en betydelig håndsrekning til mange familier med dårlig økonomi hvis den skatteiveren vi ser i veldig mange kommuner, ble stagget. Det har vært vår ambisjon, både gjennom regjeringsplattformen og det vi har gjort tidli-

gere, å få redusert kommunenes mulighet til å utskrive høy eiendomsskatt, og den kampen har jeg tenkt å fortsette med.

Presidenten: Ingrid Heggø – til oppfølgingsspørsmål.

Ingrid Heggø (A) [10:37:11]: Handlingsrommet for velferd er jo svekt, slik representanten Kaski sa her, på grunn av skattelettar. Det må nesten regjeringa ta inn over seg.

I ABC Nyheter den 7. april sa Torbjørn Røe Isaksen at kutt i sjukeløna skapar forskjellar. Er statsråden einig i at kutt i sjukeløna skapar forskjellar?

Statsråd Siv Jensen [10:37:41]: Denne regjeringen har ikke tatt til orde for å gjøre endringer i sykelønnsordningen. At enkelte partier drøfter det på sine landsmøter, får så være, men denne regjeringen har ikke tatt til orde for og har ikke i sin plattform ambisjoner om å gjøre endringer i sykelønnsordningen.

Så til påstanden om at handlingsrommet nå er sveket som følge av at regjeringen har gitt skattelette. Det er jeg helt uenig i. En av årsakene til at det nå går bedre i norsk økonomi, at pilene har snudd, at flere kommer i jobb, at færre går arbeidsledig, at bedriftene melder om optimisme og økte investeringer, er nettopp at vi har redusert skattene, slik at det er lettere å operere med konkurransedyktige vilkår. Det har vært en viktig del av rammebetingelsene – sammen med at vi har styrket kommunenes økonomi, styrket sykehusenes økonomi, at vi har rekordinvesteringer i vei- og infrastrukturbevilgninger. Alt dette vet vi gir gode bidrag til vekstøkonomien, og det er derfor regjeringen har gjort det.

Ingrid Heggø (A) [10:38:47]: Spørsmålet mitt var: Er statsråden einig i at kutt i sjukeløna vil skapa forskjellar?

Statsråd Siv Jensen [10:38:55]: Jeg svarte egentlig på det. Det er ikke denne regjeringens politikk å kutte i sykelønnen. Hvis jeg hadde ment det, hadde jeg antakelig kjempet for det også.

Sykelønnsordningen er en god ordning som det er bred politisk enighet om at vi skal ta vare på i Norge.

Ingrid Heggø (A) [10:39:13]: Kan eg då konstatera at statsråden vil freda sjukelønsordninga i denne perioden, og at ein kan trekkja frå meir i fagforeiningsfrådrag, slik dei faktisk har skriftleg i Jeløya-plattformen? Kan eg konstatera et ein òg vil freda sjukelønsordninga i denne perioden?

Statsråd Siv Jensen [10:39:39]: Hvorfor forsøker representanten Heggø å skape usikkerhet rundt dette spørsmålet? Statsministeren har vært helt tydelig på

det, jeg er helt tydelig på det: Dette er ikke en del av regjeringens politikk. Det står ikke et ord om det i vår regjeringsplattform, så jeg undrer meg egentlig bare over hvorfor representanten Heggø ønsker å skape usikkerhet rundt det spørsmålet, all den tid det er bred politisk enighet om at vi har en god sykelønnsordning i Norge.

Presidenten: Sigbjørn Gjelsvik – til oppfølgings-spørsmål.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [10:40:14]: Jeg må si det er ganske fantasifullt av finansministeren å påstå at skatteletter i Norge har vært ganske jevnt fordelt under denne regjeringen. Mens folk med vanlig lønnsinntekt har fått noen få kroner per dag i skattelettelse, har de 50 rikeste i Norge fått titalls millioner i skattelettelse hver. Det er ikke noen jevn fordeling. Tvert imot har det vært omfattende skatteletter til dem som har mest fra før, og så har en fått avgiftsøkninger for folk flest. Det har vært avgiftsøkninger på drivstoff, kollektivtransport, kultur, elavgift – til sammen 6,6 mrd. kr, ifølge Siv Jensens egne tall. På toppen av det er det noen grupper som har fått målrettede skatteskjerpelser. Pendlere som bor på brakke, har fått 7 000–8 000 kr i ekstra skatt. Sjøfolk har fått omtrent det samme. Da er spørsmålet: Hvilke nye grupper er det som kommer til å bli rammet når en nå skal ha ytterligere skatteletter til dem som har mest fra før?

Statsråd Siv Jensen [10:41:13]: For det første er påstanden feil. Hvis man ser på skattefordelingstabellene basert på de lettelsene på om lag 24 mrd. kr som denne regjeringen har gjennomført, har de største lettelsene gått til inntektsskatt for personer. Det betyr at om lag halvparten av denne regjeringens skatteletter har gått til personer med inntekt under 600 000 kr. Jeg skjønner at det er en ubehagelig sannhet for representanten Gjelsvik å forholde seg til, men det er et faktum. Bilavgiftene er redusert med 1,9 mrd. kr. Det er riktig at regjeringen, innenfor et opplegg med nettoreduksjon i skatter og avgifter på 24 mrd. kr, har økt noen miljørelaterte avgifter, men sannheten er at en gjennomsnittsfamilie er kommet ut av dette med skatteletter på om lag 10 000 kr. Du må være stortingsrepresentant for å mene at det er småpenger. Jeg synes kanskje at representanten Gjelsvik heller bør skjele litt til de skatte- og avgiftsforslagene hans eget parti, Senterpartiet, foreslår hvert eneste år i sine alternative budsjetter. Der finner vi jo ikke spor av netto skattereduksjoner, men snarere tvert imot: skatteskjerpelser.

Presidenten: Sigbjørn Gjelsvik – til oppfølgings-spørsmål.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [10:42:20]: I vårt alternative budsjett vil folk med inntekt opp til 700 000 kr ha lavere skatt enn med regjeringens vedtatte opplegg. Med vårt budsjettalternativ ville det vært lavere avgifter i Norge enn det er med Siv Jensen som finansminister. Vi har en annen prioritering enn det regjeringen har. Det en må ta utgangspunkt i, er ikke å samle sammen hvor mye skattelettene er totalt sett, men hva som er effekten for ulike grupper. Lavinnteksgruppene har fått forsvinnende lite skattelettelse per person, mens de som har høye inntekter, har fått store skatteletter per person. Jeg spør igjen: Hvordan skal utviklingen være videre? Skal en fortsette utviklingen med avgiftsøkninger for folk flest, slik en har sørget for i hvert enkelt budsjett fram til nå, eller har en tenkt å legge seg på en ny linje?

Statsråd Siv Jensen [10:43:09]: Jeg er enig med representanten Gjelsvik i én ting, nemlig at Senterpartiet helt åpenbart prioriterer annerledes enn det denne regjeringen gjør. Men de prioriteringene denne regjeringen har gjennomført, har også gitt god effekt. Vi har snudd negative konsekvenser fra oljeprisfallet i 2014, med økende arbeidsledighet, til en situasjon med økt optimisme, økende sysselsetting, fallende ledighet og økt vekst, og den er bredt anlagt over hele landet, også i distriktene, som Senterpartiet vanligvis er opptatt av. Det er resultatet av den økonomiske politikken denne regjeringen har ført. Vi har tenkt å fortsette en trygg og stø økonomisk politikk også i tiden fremover, for å trygge arbeidsplasser, for å legge til rette for at stadig flere familier kan leve av egen inntekt. Det er det viktige. Da er det ikke på denne regjeringens bord å skjerpe skatte- ne, verken for norsk næringsliv eller for vanlige folk.

Presidenten: Kjell Ingolf Ropstad – til oppfølgings-spørsmål.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [10:44:10]: For Kristelig Folkeparti har det vært helt avgjørende i alle budsjettforhandlinger å løfte den sosiale profilen. Vi vet at det vi i denne salen kan gjøre for dem som trenger det mest, er noe av det som har størst betydning. Det er å skape vekst, legge til rette for at arbeidsplassene er trygge, legge til rette for at det skapes nye arbeidsplasser, fordi vi vet at arbeid er den beste veien ut av fattigdom, og det er meningsfullt for hver enkelt som får en arbeidsplass.

Samtidig får vi oversikter som viser at i Norge vokser hvert tiende barn opp i en fattig familie, ca. 100 000 barn, og det bekymrer oss. Derfor har vi vært opptatt av målrettede tiltak for å hjelpe de ungene som er i fattigdom. Det beste er jo å få dem ut av det, men også at de har en meningsfull oppvekst, for å skape trygge familier og trygge barn som senere blir trygge voksne. Nå kommer snart revidert budsjett. Til høsten er det statsbud-

sjett. Hva er finansministerens visjoner for budsjettarbeidet for å sikre at en får gjort noe med den økende barnefattigdommen?

Statsråd Siv Jensen [10:45:12]: Jeg er veldig enig med representanten Ropstad i at det er viktig å ha en god sosial profil gjennom statsbudsjettene, og det handler om å sikre trygge, gode velferdsordninger. Skal vi gjøre det, må vi også sørge for at norsk økonomi går godt, for det er forutsetningen for at vi politikere kan bevilge penger til ulike formål vi er opptatt av.

Regjeringspartiene har, sammen med Kristelig Folkeparti, utarbeidet mange tiltak gjennom en handlingsplan for å gjøre noe mot barnefattigdom. Det mener jeg vi skal fortsette å fokusere på. Det handler selvfølgelig om enkelttiltak i en situasjon hvor barn opplever det som krevende i sosiale sammenhenger – på skolen, i barnehagen osv. – ikke å ha de samme forutsetningene som andre barn, men det handler vel så mye om å sørge for at årsaken til fattigdommen, nemlig familiens økonomi, kan gjøres noe med. Derfor handler dette vel så mye om integrering og arbeid.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Knut Arild Hareide (KrF) [10:46:26]: Mitt spørsmål går til utenriksministeren.

Etter flere år med frosne relasjonar med Kina i kjølvatnet av at Nobelkomiteen tildelte Liu Xiaobo fredsprisen, blei dei politiske relasjonane normaliserte igjen i 2016. Det er sjølvsagt av stor betydning for Noreg. Kina er ei stormakt både økonomisk og politisk, ein viktig marknad og ein stadig meir aktiv aktør òg internasjonalt.

Samtidig opplever vi at regjeringa i tida etter oppmjukinga overfor Kina har snakka med innestemme når det gjeld menneskerettssituasjonen i Kina. Det er iallfall det inntrykket ein kan få. Og det skjer altså i ei tid der president Xi Jinping fører landet i ei meir autoritær retning med stadig strengare kontroll. Overvakinga av innbyggjarane blir sterkare, det blir mindre demokrati og mindre fridom. Eit eksempel er at i går kunne VG melde at Kinas myndigheiter har stansa alt sal av biblar på nett, eit klart angrep på trusfridomen og eitt av fleire eksempel på at regimet strammar inn kontrollen med religionsutøvinga i landet.

Korleis stiller Noreg seg til den negative utviklinga når det gjeld trusfridom og menneskerettar generelt i Kina, og ser regjeringa det slik at Noreg har hatt rom for å ta opp desse kritiske spørsmåla? Eit spørsmål er òg: Er det ikkje no på tide at Noreg våger å bruke utestemma i desse viktige verdspørsmåla? Noreg er ein nasjon som har løfta menneskerettar. Gjer me det no aktivt i den dialogen me har med Kina?

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [10:48:24]: Jeg takker for et både godt og relevant spørsmål.

Det er jo, som representanten Hareide helt riktig peker på, sånn at etter normaliseringen av forholdet har det vært både politiske besøk og – jeg vil si – økt interesse fra begge parter for igjen å opprette en god dialog. Da vi hadde den første runden av den nye årlige politiske konsultasjonsmekanismen i august i fjor, var menneskerettigheter et tema. Det ligger nå i denne konsultasjonsmekanismen at menneskerettigheter selvsagt også framover både kan og skal være et tema. Det er også enighet om at ulike samfunnsmodeller og for så vidt også ulike samfunnssystemer ikke må stå i veien for en utveksling som også handler om dette. Det er det viktig fra norske myndigheters side å understreke, og vi følger selvsagt nøye den situasjonen som er, både når det gjelder opposisjon, og når det gjelder tros- og religionsfrihet, som representanten peker på.

Det er dessverre ikke en situasjon som globalt viser en positiv utvikling. Snarere tvert imot anslår man at ca. 70 pst. av verdens befolkning lever i land der det på en eller annen måte er innskrenkninger i tros- og livssynsfriheten. Det er også en av årsakene til at regjeringa tydelig har økt støtten til å drive menneskerettighetsarbeid for å fremme religionsfrihet til ca. 70 mill. kr i år, og også tar en aktiv rolle på det feltet.

Det har også vært viktig for oss å bygge opp en god mulighet og en god plattform nettopp til å ta en diskusjon også om en del av de vanskelige sakene. Vi skal være ambisiøse, men vi skal selvfølgelig også være realistiske. Vi ser også at dette er en tilnærming som flere andre land har i forholdet til Kina.

Knut Arild Hareide (KrF) [10:50:27]: Eg vil takke for svaret. Dette er jo ei problemstilling Noreg har saman med den vestlege verda i dag. Men eg trur det er veldig farleg viss me aksepterer overtramp frå Kina i dag og håpar at aukande samarbeid med Vesten vil gjere Kina betre i morgon. Det trur eg er ein farleg veg å gå. Det vil òg gjere det vanskelegare å stå opp mot Kina seinare.

I desse dagar er statsrådskollega Iselin Nybø på besøk i Kina for å fremje samarbeid innanfor sitt felt, høgare utdanning og forskning. Det synest eg er vel og bra, men Noreg har òg blitt kritisert for å vere naive i tilnærminga si til nettopp agendaen til kinesiske myndigheiter. Kan utanriksministeren forsikre meg om at Noreg vil stå tydeleg opp for menneskerettane i dette samarbeidet – krystallklart på den akademiske fridomen og klart imot alle forsøk på kontroll og sensur av forskning og høgare utdanning?

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [10:51:29]: En av årsakene til at høyere utdannings- og forskningsminister Iselin Nybø nå reiser med en relativt stor dele-

gasjon – bl.a. bestående av det jeg tror er samtlige universitets- og høyskolerektorer og for øvrig en stor akademisk delegasjon – er nettopp at hun skal kunne fremme og utveksle synspunkter knyttet til de sentrale problemstillingene som representanten Hareide tar opp. Vi ser også at Kina, for Norge og for mange andre land, er en viktig global partner på mange områder der vi kan bidra til å trekke utviklingen i positiv retning, bl.a. når det gjelder miljø- og klimaspørsmål. Det er det også viktig å ha med seg i denne sammenheng.

Så er jeg veldig enig i det representanten Hareide sier knyttet til at man må tilpasse virkemiddelbruken etter hva som fungerer. Som representanten godt vet, er det av og til slik at den såkalte utestemmen ikke gir de beste resultatene. En kombinasjon av virkemidler der man bruker både andre kanaler og tydelig utestemme, er det som oftest viser seg å ha god effekt.

Presidenten: Det blir oppfølgingsspørsmål – først Knut Arild Hareide.

Knut Arild Hareide (KrF) [10:52:39]: Når me ser på situasjonen i Kina no, opplever me bl.a. situasjonen til uigurane som enda meir krevjande enn på lang tid: Menneske blir internerte utan grunn, det er forbod mot å snakke språket sitt saman på arbeidsplassar, me veit at det skjer organtransplantasjonar frå fangar av dette folkeslaget. Situasjonen er meir krevjande. Det er den eine sida. Mercedes-Benz blei f.eks. nyleg pressa av Kina til ei unnskyldning etter at dei hadde vore så uheldige å sitere Dalai Lama på nettsidene sine, og da Filippinane stod opp mot Kinas territoriale krav i Sør-Kina-havet, blei dei møtte med at ein ikkje vil kjøpe bananar frå Filippinane. Eg vil kalle dette bølge-tendensar frå Kinas side. Det er viktig at me står opp mot den typen haldningar og politikk frå Kinas side.

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [10:53:46]: Når det gjelder spørsmålene knyttet til både minoriteter og andre som er utsatt – egentlig globalt, ikke bare i Kina – er det et tema som har vært og kommer til å fortsette å være prioritert fra norsk side i vårt menneskerettighetsarbeid. Vi er også opptatt av å gi ytterligere støtte til dem som forsvarer menneskerettighetene, altså menneskerettighetsadvokater og aktivister, fordi vi ser at rommet deres til å utøve sin aktivisme og sin gjerning er under sterkt press i veldig mange land. Det er også en av årsakene til at jeg i slutten av februar undertegnet en avtale for langsiktig støtte til FNs høykommissær for menneskerettigheter – med inntil 150 mill. kr i år, som er en økning, og en tydelig støtte i fire år framover for at de skal kunne gjøre en bedre jobb for minoriteter, som mange steder opplever å være under press, i likhet med menneskerettighetsforsvarere.

Presidenten: Liv Signe Navarsete – til oppfølgingsspørsmål.

Liv Signe Navarsete (Sp) [10:55:04]: Det er ingen tvil om at menneskerettar er sette under press i mange land, og ikkje minst det som det vart referert til i hovudspørsmålet i dag.

Me veit at uigurane er underlagde ekstrem kontroll. Dei vert pågripne og fengsla og kontrollerte med digitale verkemiddel, ansiktsgjenkjenning osv., og dei har eit svalt minoritetsvern.

I årsmeldinga for Noregs nasjonale institusjon for menneskerettar, som vart lagd fram i går, er det eit sitat frå generalsekretær Bjørn Engesland i Helsingforskomiteen om menneskerettar og menneskerettsforkjemparrar i autoritære statar:

«Norge må gi dem økonomisk støtte og beskyttelse når de blir forfulgt, fremme deres rettigheter i FN og andre internasjonale organisasjoner og innføre sanksjoner mot myndighetspersoner som angriper dem.»

Kan utanriksministeren seie litt meir konkret korleis Noreg arbeider for å ta vare på og støtte opp om menneskerettsforkjemparrar i autoritære statar?

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [10:56:11]: Jeg var litt inne på det i avslutningen av mitt forrige svar. Det er en usedvanlig viktig jobb. Vi hadde etter min oppfatning en god utvikling mot slutten av fjoråret, da vi, på norsk initiativ, fikk vedtatt enstemmig en resolusjon i FNs generalforsamling om menneskerettighetsforsvarere. Det er ingen selvfølge i dagens situasjon i FN at man skal kunne klare, med enstemmighet, å vedta den type resolusjoner, som har et klart normativt preg. Nettopp derfor har det vært veldig viktig for oss å følge opp dette arbeidet, bl.a. med den økte støtten til FNs høykommissær for menneskerettigheter, som jeg nevnte. Vi støtter veldig mange sivilsamfunnsorganisasjoner og menneskerettighetsorganisasjoner rundt om i mange land som er spesielt utsatt. Det vi derimot opplever med jevne mellomrom, er at mange av dem som er forsvarere og forkjempere, også er i en veldig utsatt situasjon. Vi må da velge våre virkemidler, slik at situasjonen for dem ikke blir verre enn den allerede er. Men både den politiske og den økonomiske støtten fra Norge er utvetydig.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Bjørnar Moxnes (R) [10:57:38]: I går la regjeringen fram en proposisjon om innleie av arbeidskraft, som strammer inn på noen felt, men som også åpner opp for enda mer bruk av midlertidige ansettelser. Bemanningsbyråene skal ifølge regjeringen nå få en eksklusiv

rett til å ansette midlertidig for å leie ut til reelle vikariater. Denne ordningen vil garantert bidra til misbruk. Så lenge tilsynet ikke skal føre tilsyn og straffe brudd på disse reglene, blir det i realiteten fortsatt fritt fram for bemanningsbransjen til å bryte reglene for utleie av arbeidskraft. Så lite tyder på at bemanningsbransjen blir noe mindre ille med de nye forslagene som regjeringen har lagt fram.

Derfor er det spesielt bekymringsfullt at Høyre på sitt landsmøte nå i helgen vedtok at Nav skal gi navn på arbeidssøkere til bemanningsbyråene. Nå går altså Høyre inn for å formalisere og systematisere tettere samarbeid mellom Nav og bemanningsbyråene, og dette kommer etter at fagbevegelsen har ropt varsko om at bedrifter kvitter seg med fast ansatte og erstatter dem med innleide fra bemanningsbyråer. Det Høyre har vedtatt, vil i praksis øke bruken av bemanningsbyråer om det gjennomføres. Her er altså Høyre på kollisjonskurs med stortingsflertallet, som i februar ba om tiltak for å stramme inn på bruken av bemanningsbyråer.

Regjeringen gjentar samtidig at fast ansettelse er hovedregelen i Norge. Hvem vil statsråden nå lytte til – stortingsflertallet, som har gitt tydelige signaler om å begrense bemanningsbransjen, eller eget parti, Høyre, som nå åpenbart går inn for å øke bruken av byråene gjennom Nav?

Statsråd Anniken Hauglie [10:59:27]: Som jeg har sagt opptil flere ganger tidligere i spørretimen, er bemanningsbyråene i dag en viktig inngangsport for mange av dem som står uten jobb. De er viktige for mange virksomheter, ikke minst offentlige virksomheter – som jo har den største graden av midlertidige ansettelser – for at de skal få dekket sitt arbeidskraftbehov. At det skal være et godt samarbeid mellom Nav og bemanningsbransjen, ble vedtatt i forbindelse med Nav-meldingen, som Stortinget behandlet i 2016.

Så har vi, som representanten Moxnes er inne på, og som er behørig diskutert også tidligere i spørretimen i dag, lagt fram en proposisjon hvor vi foreslår en rekke endringer i arbeidsmiljøloven for å styrke de ansattes behov for forutsigbarhet og vern, samtidig som vi skal sikre arbeidsgiveres legitime behov for innleie. Vi mener, som jeg har sagt tidligere, at vi har lagt fram en proposisjon som gir en god avveining mellom de ulike hensynene. Denne proposisjonen er en direkte oppfølging av det høringsnotatet som regjeringen sendte ut i juni i fjor. Vi har hatt behørig og mye kontakt med partene i etterkant av høringen for både å utdype og presisere høringsuttalelsene deres, og vi har også gjort noen endringer i vårt forslag, sammenlignet med det som ble sendt ut på høring.

Vi har selvfølgelig også sett til de vedtakene som Stortinget fattet i forbindelse med behandlingen av Dokument 8-forslagene for et par uker siden når det gjelder å utrede å gi Arbeidstilsynet ytterligere hjemler bl.a. til å føre tilsyn med privatrettslige forhold, noe de i dag ikke har. Det trenger vi mer tid til å utrede, men da skal vi også se på hvordan Arbeidstilsynet på en bedre måte kan håndheve bestemmelsene der det er ulovlig innleie, som vi også har fått tilbakemelding om at det er.

Bjørnar Moxnes (R) [11:01:26]: Da er vel svaret at statsråden lytter mer til Høyre enn til stortingsflertallet.

Alle er enige om at man naturligvis skal kunne erstatte dem som faktisk er borte fra jobben, med vikarer. Men problemet vi snakker om her, er at bemanningsbransjen i økende grad erstatter fast ansatte og truer med å gjøre innleie til normen i flere bransjer, som i byggebransjen. Anniken Hauglie sa selv til VG den 12. juni i fjor følgende:

«Det er en utfordring at omfattende bruk av innleie gir konkurransefortrinn.»

Videre sier hun:

«De som vil være seriøse og satser på faste ansettelser, egen rekruttering og kompetanseutvikling, kan tape i konkurransen.»

Kan statsråden garantere at regjeringen framover vil sikre at arbeidsløse kun formidles til faktiske vikariater, og ikke fortrenge fast ansatte i seriøse bedrifter, gjennom bemanningsbransjen? Og kan statsråden også garantere at bemanningsbransjen ikke vil øke i omfang som følge av de endringene som nå foreslås?

Statsråd Anniken Hauglie [11:02:29]: Jeg forholder meg til Stortingets vedtak, men det er altså ingen motsetning mellom vedtak på Høyres landsmøte og vedtak fattet i denne sal. Stortinget har også vedtatt at man skal ha et godt samarbeid med bemanningsbyråene.

Det er heller ikke riktig at vikarbyråene erstatter eller fortrenge fast ansettelse. Vi ser at omfanget av både innleie og midlertidige ansettelser er begrenset, det er til og med stabilt, og det har faktisk også vært en nedgang sammenlignet med tidligere. Så det er relativt begrenset, og det har det også vært over tid. Slik skal det være også framover – fast ansettelse skal selvfølgelig være hovedregelen.

Så har vi sett at det har økt i omfang i noen bransjer, og kanskje særlig i Oslo-regionen – det var vel også bakgrunnen for at Rødt fremmet et forslag om å forby innleie i Oslo-regionen – men utover det er det relativt begrenset.

Det vi har foreslått i proposisjonen, er å heve avtalenivået for hvem som kan inngå avtale om innleie i bygg- og anleggsbransjen, nettopp fordi det er der problemene er størst.

Presidenten: Bjørnas Moxnes – til oppfølgingsspørsmål.

Bjørnar Moxnes (R) [11:03:35]: Bemanningsbyråene fortrenger fast ansatte. Det er derfor også fagforeningene har bedt om et forbud, som Rødt da fremmet – et forbud som gjaldt Oslofjord-regionen og byggeplassene, hvor vi ser at 40 pst. av dem som jobber der, er innleide, at 85 pst. av innleien er ulovlig, og at ned mot 10 pst. av dem som jobber på byggeplassene, er organisert, slik at fagbevegelsen blir feid av banen. Det var dette vi ønsket å få gjort noe med, men det var ikke ment som noen avgrensning av innstramningene for bemanningsbransjen, slik som statsråden tar til orde for når hun begrunner hvorfor det bare er i byggebransjen at innleie må avtales med fagforeninger med innstillingsrett.

Hvis statsråden virkelig ønsker å rydde opp: Er hun villig til å vurdere et forbud mot bemanningsbyråer i byggebransjen i Oslofjord-området – hvis proposisjonen ikke løser de problemene som åpenbart er omfattende og store i dag?

Statsråd Anniken Hauglie [11:04:35]: Svaret på spørsmålet er nei. Vi vil ikke fremme et forbud mot bemanningsbyråer, verken i bygg- og anleggsbransjen eller i Oslofjord-området. Vi mener at et forbud vil være svært uheldig for virksomheters legitime behov for innleie. Konsekvensene av et forbud ville være at ja, man må ansette flere fast. Men man ville også måtte si opp flere når ordrebøkene begynner å tømmes, og jeg kan ikke helt se at det vil skape bedre forutsigbarhet for de ansatte. Det er nødvendig å kunne ha muligheten til å leie inn.

Det kan også være verdt å minne om at omfanget av innleie og bruk av bemanningsbyråer er størst i offentlig sektor. Det er i helse-, sosial- og utdanningssektoren at dette problemet er størst. Det var også bakgrunnen for at regjeringen strammet inn da man endret tjenestemannsloven til lov om statens ansatte. Man begrenset offentlig sektors mulighet til å leie inn, slik at det ble likelydende med mulighetene i arbeidsmiljøloven. Så vi er opptatt av å begrense innleie, og vi har gjort det gjennom flere tiltak, også i den proposisjonen vi nå har lagt fram.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Anniken Huitfeldt (A) [11:05:52]: Mitt spørsmål går til utenriksministeren og handler om Palestina.

Den brutale krigen i Syria har gått inn i sitt åttende år, og sivilbefolkningen har lidd mer enn nok. Men krigen i Syria har på sett og vis redusert den internasjonale oppmerksomheten mot den uløste konflikten mellom Israel og palestinerne. Utviklingen i Midtøsten de siste årene har nok også svekket det tradisjonelle argumentet

om at en løsning på Israel–Palestina-konflikten utgjør en nøkkel til stabilitet og positiv utvikling i hele regionen. Likevel: Konflikten er uløst. Den uakseptable okkupasjonen og blokaden vedvarer.

I mai fyller staten Israel 70 år. Norge var blant de første landene til å anerkjenne Israel. Vi ønsker samarbeid med Israel og støtter Israels framtid som et liberalt demokrati. Men status som liberalt demokrati er dypt uforenlig med okkupasjonen av det palestinske land. I fjor kunne vi markere at Israels okkupasjon av Palestina hadde vart et halvt århundre.

En fredelig løsning på konflikten stiller krav til begge parter. Israel må bære et tydelig ansvar for befolkningen de holder under okkupasjon. Rakettangrep og terroranslag mot Israel må opphøre. I påsken tilspisset konflikten seg igjen på Gazastripen. Titusener av palestinere samlet seg i protest nær grensegjerdet. Langfredag skal 16 palestinere ha blitt drept og over 1 400 såret. Hva er Norges holdning til Israels framferd overfor demonstrantene, og hvordan har denne holdningen blitt kommunisert til israelske myndigheter?

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [11:07:43]: Det er en dypt bekymringsfull situasjon, som dessverre har blitt verre den seinere tida. Det er all grunn til å anta at situasjonen også i de kommende ukene og månedene kan vise noe av den samme utviklingen, dessverre.

Fra norsk side har vi vært tydelig på at det er uakseptabelt å skyte med skarpt mot sivile. Vi har vært veldig tydelig på at det må til en troverdig gjennomgang av det som har skjedd. Det følger også av den internasjonale humanitærretten at alle land har en forpliktelse til å gjennomføre undersøkelser når det er mulige brudd på humanitærretten.

Men vi har også vært veldig klare på at løsningen på denne konflikten bare kan finnes gjennom en framforhandlet løsning og en tostatsløsning. Derfor har vi det siste halve året brukt mange ressurser gjennom vårt formannskap i AHLC, den såkalte giverlandskomiteen for Palestina, på å forsøke å finne konkrete prosjekter som kan bidra til å bedre situasjonen for befolkningen på Gaza, samtidig som vi fortsetter å engasjere begge parter konstruktivt politisk.

Det vi opplevde i det ekstraordinære møtet vi sammenkalte til 31. januar, var at stemningen var – om man kan si det sånn – mer konstruktiv enn det vi kunne forvente. Vi har i tida etter det og fram til det ordinære møtet vi hadde 20. mars, brukt mye tid på nettopp de konkrete prosjektene på Gaza. Det ble mobilisert mye under møtet 20. mars. Det gjaldt særlig spørsmålet om vannrenseanlegg på Gaza, som i tillegg til elektrisitetsforsyning kanskje er noe av det viktigste for å bedre levekårene for befolkningen.

Når det er sagt, er det viktig å gjenta at den eneste måten å løse dette spørsmålet på er å få en framforhandlet tostatsløsning. Det er et anerkjent og kjent norsk standpunkt, som har vært der i alle år, og som også ligger til grunn for den politikken vi fører overfor både Israel og Palestina.

Anniken Huitfeldt (A) [11:09:53]: Ett virkemiddel er også forbrukermakt. Fra Arbeiderpartiets side er vi mot boikott av Israel, men positive til merking av produkter som er tilvirket i ulovlige bosettinger, for å gi konsumentene mulighet til ikke å kjøpe disse varene. Israelsk verdiskaping på okkupert land er heller ikke omfattet av handelsavtalen Norge og EFTA har med Israel.

23. juli 2014 sa daværende utenriksminister til Dagsrevyen at han ville ta initiativ til å utrede en merkeordning, og han lovet å konkludere raskt. Det er snart fire år siden. Når kan vi forvente at det foreligger en konklusjon på spørsmålet om innføring av en norsk merkeordning for varer produsert på okkupert land?

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [11:10:42]: Jeg er også glad for at Arbeiderpartiet legger til grunn at boikott ikke er et velegnet virkemiddel. Dialog er et betydelig bedre virkemiddel enn boikott. Når det er sagt, er spørsmålet om merking av varer et spørsmål som Utenriksdepartementet nå holder på å behandle. Det er interessant at dette spørsmålet også lå på tidligere utenriksminister Jonas Gahr Støres bord svært lenge uten å bli konkludert. En av årsakene til det er at det ikke er et enkelt spørsmål. Men det er noe vi jobber med i Utenriksdepartementet nå, og vi håper å finne en snarlig løsning på det.

Presidenten: Jette F. Christensen – til oppfølgings-spørsmål.

Jette F. Christensen (A) [11:11:38]: Denne konflikten produserer bare to ting: flyktninger og håpløshet. FNs UNRWA sin hjelp til palestinske flyktninger har vært uvurderlig gjennom generasjoner når det kommer til både utdanning, helsehjelp, sosiale tjenester og mat, og den virker stabiliserende på områdene flyktningene befinner seg i. Derfor er det kritisk at USA har kuttet en tredjedel av all støtte som organisasjonen mottar, 65 mill. dollar av sitt planlagte bidrag.

På et møte om den økonomiske situasjonen til denne organisasjonen i Roma i mars uttalte statssekretær Halvorsen – som sant er – at det er nødvendig med ytterligere tiltak som sikrer at organisasjonen fortsetter å gjennomføre sitt mandat. Det er jeg helt enig i. Han sa at det vil en diskutere i tiden som kommer. Mitt spørsmål til statsråden er om disse diskusjonene har kommet noe

lenger. Har en kommet noen vei? Norges kjernebidrag gikk ned med 25 mill. kr i 2016. Vil det øke nå?

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [11:12:48]: Vi har økt vår støtte til UNRWA, og det er helt nødvendig fordi de bidrar til sikkerhet og stabilitet i regionen og ikke bare til den akutte hjelpen med f.eks. mat, utdanning og medisiner, som er en helt avgjørende del av det. Vi har et kjernebidrag i 2018 på 125 mill. kr. Det utbetalte vi svært tidlig og i én omgang for å være sikre på at det kunne bidra til at tjenestene kunne fortsette å leveres. UNRWA er i en økonomisk situasjon nå som gjør at de frykter at de etter mai ikke vil være i stand til å levere den type tjenester som de gjør nå.

Det andre er at vi har gitt et bidrag til den humanitære delen, på 105 mill. kr: Det er også et bidrag som vi betalte ut umiddelbart, og som jeg annonserte i forbindelse med konferansen i Roma. Bidragene til sammen gir betydelig støtte til UNRWA, for at de skal kunne levere de tjenestene som er så grunnleggende.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål – fra Liv Signe Navarsete.

Liv Signe Navarsete (Sp) [11:14:05]: Mitt spørsmål går til utenriksministeren.

Det sikkerhetspolitiske biletet endrar seg. Verda er vesentleg meir uroleg no enn for få år sidan. Dette opp-tek sjølvsagt også utanriksministeren. 7. april i år gav statsråden eit omfattande intervju til Dagbladet om det sikkerhetspolitiske biletet og det norske forsvaret. Om NATO sitt 2-prosentmål er utanriksministeren sitert på følgjande:

«Jo, vi står fast ved at vi skal jobbe for å nå målet.

Den forpliktelsen har vi slått klart fast.»

At Høgre har stadfesta NATO sitt 2-prosentmål, er eg ikkje i tvil om. På Høgre sine egne heimesider annonserte partiet etter landsmøtet i fjor følgjande krystallklåre melding:

«Høyre vil bruke to prosent av BNP på Forsvar innen 2024, som vil bety en ytterligere opptrapping av forsvar, sikkerhet og beredskap.»

Og dette gjekk Høgre til val på i 2017.

Både statsråden sitt intervju til Dagbladet laurdag og ikkje minst Høgre sine lovnader attgjevne på egne heimesider står i skarp kontrast til det statsråden skreiv i brev til Stortinget halvannen måned etter Høgres landsmøte i fjor. Der skreiv statsråden at

«å oppnå en situasjon der Norge faktisk bruker 2 prosent av BNP til forsvarsformål vil kreve betydelige rammeøkninger i de kommende årene, også ut over nivåene det planlegges for i denne langtidsplanen».

Eg stiller dette spørsmålet om 2-prosenten, sjølv om eg veit at den tidlegare forsvarsministeren har skifta bei-

te og no er utanriksminister. Men med bakgrunn i oppslaget i Dagbladet finn eg det rett å vise til intervjuet der statsråden òg seier at «i Høyre sier vi også at det er viktig å bruke pengene riktig». Det er det ingen som helst tvil om, men det er vanskeleg å sikre god økonomistyring om ein seier to komplett motsette ting om finansiering av Forsvaret. Kan statsråden stadfeste at lovnaden etter eige landsmøte i fjor framleis gjeld?

Presidenten: Som representanten selv er inne på, er spørsmålet muligens utenfor utenriksministerens konstitusjonelle område, men jeg overlater til utenriksminister Eriksen Søreide å avgjøre om hun vil svare på spørsmålet.

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [11:16:08]: Dette er jo et spørsmål som må rettes til forsvarsministeren. Det er forsvarsministeren som har ansvaret for utformingen av de årlige forsvarsbudsjettene.

Men la meg bare kort referere til at det regjeringen har gjort i denne perioden, er å øke forsvarsbudsjettene med 24 pst., reelt sett, nemlig 10,6 mrd. kr. Det er et betydelig løft. Vi har også valgt å bruke ressursene der det trengtes mest først, nemlig på å reparere opp materiell som i årevis hadde ligget til kai eller stått i garasjer uten å kunne brukes. Vi har vært opptatt av å øke aktiviteten, og vi har vært opptatt av å starte på nye store investeringer. Alt dette ligger i den vedtatte langtidsplanen, og det er også fulgt opp med den økonomien som langtidsplanen krever.

Samtidig har vi vært klare på at målet som NATO formulerte i Wales i 2014, nemlig en målsetting om å bevege seg i retning av å bruke 2 pst. av BNP på forsvar innen et tiår, står fast. Det er bekreftet i budsjettproposisjonen som ble lagt fram, det er bekreftet på vårt landsmøte og nok også på andre landsmøter, og det er en målsetting vi står ved.

Så tror jeg også Liv Signe Navarsete, som tidligere statsråd i mange år, godt vet at å framskrive BNP-vurderinger seks–sju år fram i tid, er det ingen forunt å gjøre. Så hvordan dette nøyaktig vil slå ut, er det ingen som kan si per i dag, annet enn å vite at det er klart det er en krevende jobb å skulle fortsette den enorme økningen vi har hatt på forsvarsbudsjettene, når det økonomiske handlingsrommet framover blir mindre. Det betyr likevel ikke at målsettingen ikke står fast, men det betyr at vi må fortsette å gjøre harde prioriteringer i regjering, akkurat på samme måte som vi har gjort fram til nå.

Liv Signe Navarsete (Sp) [11:17:52]: Eg takkar for svaret. Det er jo ingen tvil om at statsråden både før og etter at ho vart utanriksminister har uttalt seg om dette 2-prosentmålet, og difor stilte eg spørsmålet.

Dette heng saman med sikkerheitspolitikken. Viss me ser tilbake til i fjor, så sa Kjell Grandhagen i ein kronikk i Dagens Næringsliv at me risikerer både feilinvesteringar og nedlegging av basar me under nye rammevilkår ville velje å behalde, viss ein ikkje har ein heilskapleg opptrappingsplan for Forsvaret. Det han peika på, var nedlegginga av Andøya flystasjon, som dramatisk kan redusere vår kapasitet til å ta imot allierte forsterkingar.

Då heng forsvarspolitikken saman med sikkerheitspolitikken og utanrikspolitikken. Det kan ein ikkje nødvendigvis skilje. Vil utanriksministeren seie at å redusere kapasiteten for å ta imot allierte forsterkingar, som er Noregs livbøye, faktisk òg impliserer utanrikspolitikken og tryggingspolitikken for landet vårt?

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [11:19:01]: Jeg registrerer at representanten Navarsete fortsetter å stille spørsmål som primært er innenfor forsvarsministerens konstitusjonelle ansvarsområde.

Etterlysningen av en helhetlig opptrappingsplan synes jeg er pussig. Den heter langtidsplanen for Forsvaret, og den er lagt fram og vedtatt av Stortinget med et stort flertall. Den legger også til grunn at det skal bli enklere å motta allierte forsterkninger. Det er det som er hele grunnlaget for den allierte dimensjonen som vi legger ekstra stor vekt på, nettopp fordi behovet for allierte forsterkninger i potensielle konflikter som skulle ramme Norge, vil være stort også i framtida.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Hadia Tajik (A) [11:19:58]: Spørsmålet mitt går til arbeidsministeren.

Det er regjeringa sitt ansvar så godt som mogleg og så tidleg som mogleg å informera og involvera Stortinget om prosessane som går i EU, og som er relevante for oss. Kjem dei for seint, svekkjer det òg dei moglegheitene Noreg har til påverka desse prosessane.

For å ta nokre eksempel: I saka om kjøp av kommersielle allmennkringkastingstenester vart det hevda av representantar frå regjeringspartia at ESA kunne stansa det. Men Stortinget stod på sitt og kravde at regjeringa skulle notifisera saka, og då viste det seg at det var Stortinget som hadde rett, og at EØS ikkje var til hinder for denne løysinga. I ACER-debatten var det igjen Arbeidarpartiet som vart nøydd til å tvinga på plass garantiar som sikrar viktige norske omsyn. Og nyleg har EU-kommisjonen fremja forslag om eit europeisk arbeidsmarknadsbyrå. Det er noko som kan vera eit viktig og positivt verkemiddel mot sosial dumping, på tvers av landegrensene. Men i Arbeidarpartiet er me samtidig opptekne av at forslaget ikkje skal innebera suverenitetsavståing, myndighetsoverføring eller at det skal leg-

gja hindringar for tiltak mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet i Noreg.

Så spørsmålet mitt er ganske enkelt om statsråden kan garantera at regjeringa i denne saka kjem til å ha ein meir aktiv rolle opp mot EU, og at ho vil informera Stortinget jamleg om arbeidet for å sikra at norske interesser vert varetekne.

Statsråd Anniken Hauglie [11:21:35]: Jeg har for min del, innenfor mitt ansvarsområde, hatt en aktiv dialog og aktiv kontakt også overfor EU om flere av de spørsmålene som er relevante for norsk arbeidsliv. Jeg skal delta på EUs uformelle ministerrådsmøte til uken også, og har avtalt flere møter der, bl.a. for å diskutere spørsmål som er viktige og relevante for oss.

European Labour Authority er relativt prematurt, om man kan si det. Initiativet ble tatt av EU i fjor. Man er ikke ferdig med det arbeidet ennå. Norge har avgitt høringsuttalelse i saken langs de linjer som også representanten Hadia Tajik er inne på. Vi er opptatt av å bevare norsk suverenitet i disse spørsmålene.

Foreløpig er det som det legges opp til, relativt uforpliktende. Signalet som kommer, er at byrået skal tilrettelegge for bedre informasjonsflyt om rettigheter og plikter mellom landene, det skal fremme og støtte samarbeid mellom EU-landene knyttet til håndhevelse, og det skal megle og tilrettelegge for en løsning der det oppstår uenighet mellom medlemslandene.

Jeg er selvfølgelig opptatt av å informere Stortinget på en god måte etter hvert som arbeidet skrider fram, både på dette området og også på andre områder. Jeg har tidligere deltatt i EØS-komiteen og redegjort for prosesser i viktige saker som er relevante for Norge innenfor arbeidslivsområdet, og jeg vil selvfølgelig også gjøre det framover.

Hadia Tajik (A) [11:23:18]: Eg set pris på denne tilbakemeldinga. Eg ønskjer likevel, i lys av dei erfaringane me har sett på andre område, å få ein garanti frå statsråden om at ho jamleg vil informera og involvera Stortinget. Eg vil òg at statsråden fortel korleis ho vil sørgja for å gjera dette, for eg vil gjerne ha klarlagt om ho har ein plan for dette viktige nye initiativet som kjem, knytt til eit europeisk arbeidsmarknadsbyrå. For dette er noko som har betydning for korleis me kan kjempa mot sosial dumping på tvers av landegrensene. Det kan òg ha betydning for kva handlingsrom me har i Noreg, og kva initiativ me tek frå norsk side, og for at me i Stortinget skal kunne ta dei nødvendige initiativa i tide, avheng det òg av statsrådens garanti og statsrådens plan.

Statsråd Anniken Hauglie [11:24:10]: I forbindelse med EUs initiativ om å etablere et slikt byrå tok statsminister Solberg et initiativ overfor EU som bl.a. hand-

ler om hvordan man skal bekjempe arbeidslivskriminalitet på tvers av landegrensene. Vår utgangspunkt var nettopp også at det initiativet kunne være en del av EUs arbeid, som på mange måter handler om det samme. Vi ønsket å komme med innspill på hvordan man kunne fylle det byrået med meningsfulle oppgaver som var konkrete og som var operative. Dette er et av de temaene som jeg skal diskutere med kommissær Marianne Thyssen til uken i forbindelse med EUs uformelle ministerrådsmøte, som arrangeres i Sofia.

Så deltar statsrådene med jevne mellomrom her i Stortinget, hvor vi orienterer om saker som er på vei, som er på trappene, og gjerne da i forkant av at direktivene eventuelt skal implementeres i norsk rett og behandles formelt av Stortinget. Så jeg kan garantere at jeg skal være imøtekommende ved å involvere Stortinget på et tidlig tidspunkt.

Presidenten: Den muntlige spørretimen er nå omme.

Sak nr. 2 [11:25:28]

Ordinær spørretime

Presidenten: Det blir en rekke endringer i den oppsatte spørsmålslisten, og presidenten viser i den sammenheng til den elektroniske spørsmålslisten.

De foreslåtte endringene i dagens spørretime foreslås godkjent. – Det anses vedtatt.

Endringene var som følger:

Spørsmålene 3 og 4, fra henholdsvis representantene Siri Gåsemyr Staalesen og Kari Henriksen til helseministeren, vil bli besvart av eldre- og folkehelseministeren på vegne av helseministeren, som er bortreist.

Spørsmål 5, fra representanten Anniken Huitfeldt til utenriksministeren, er trukket tilbake.

Spørsmål 7, fra representanten Liv Signe Navarsete til forsvarsministeren, vil bli besvart av fiskeriministerens på vegne av forsvarsministeren, som er bortreist.

Spørsmål 10, fra representanten Anette Trettebergstuen til eldre- og folkehelseministeren, er overført til kulturministeren som rette vedkommende. Spørsmålet vil imidlertid bli besvart av eldre- og folkehelseministeren på vegne av kulturministeren, som er bortreist. Spørsmålet vil bli tatt opp av representanten Trond Giske.

Spørsmål 12, fra representanten Tuva Moflag til eldre- og folkehelseministeren, er overført til kommunal- og regionalministeren som rette vedkommende. Spørsmålet vil imidlertid bli besvart av eldre- og folkehelseministeren på vegne av kommunal- og regionalministeren, som er bortreist.

Spørsmål 15, fra representanten Per Espen Stoknes til klima- og miljøministeren, må utsettes til neste spørretime, da statsråden er bortreist.

Spørsmål 16, fra representanten Emilie Enger Mehl til klima- og miljøministeren, vil bli besvart av forsknings- og høyere utdanningsministeren på vegne av klima- og miljøministeren, som er bortreist.

Spørsmål 17, fra representanten Solfrid Lerbrekk til forsknings- og høyere utdanningsministeren, vil bli tatt opp av representanten Eirik Faret Sakariassen.

Spørsmål 1

Sverre Myrli (A) [11:25:49]: «Hvorfor må eldre bilførere i Norge framvise helseattest for å beholde førerkortet etter fylte 75 år, mens bilførere i Sverige og Danmark ikke må det, og hvorfor vil ikke statsråden ta initiativ til å endre dette regelverket?»

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [11:26:13]: Jeg er glad for at man ønsker mobilitet for alle i samfunnet. Det å kunne kjøre bil gir frihet til både unge og gamle. Spesielt for folk som ikke er i arbeidslivet til daglig, er nettopp det å kunne kjøre bil for å komme seg til sosiale funksjoner o.l. en viktig del av det å ha god livskvalitet. Vi ønsker derfor å legge til rette for at folk kan bruke veiene våre, at man har både trygge og gode veier og trygge og gode kjøretøy. Men det å ha førerkort er en forutsetning for å kunne gjøre det.

For å ivareta trafiksikkerhet på veiene våre er det viktig å sikre at alle har tilfredsstillende kvalifikasjoner, og at man er i en helsesituasjon som gjør at de kvalifikasjonene som man har tilegnet seg, fortsatt er i behold. For mange er dette helt uproblematisk. Men vi vet at for noen betyr det å bli gammel også at man får nedsatt funksjonsevne. Man blir mindre oppmerksom på det som skjer rundt seg, det tar litt lengre tid å ta beslutninger. Det skaper muligheten for at man som sjåfør skaper farlige situasjoner. Som i mange andre europeiske land undersøker vi i Norge helsen til førerkortinnehavere over 75 år regelmessig. Det handler om å være sikker på at når man har retten til førerkort, er man fortsatt egnet til å kjøre bil.

Så bare minner jeg om at aldersgrensen for helseattest ikke er noe som har blitt innført nylig. Den var faktisk 70 år i lang tid, men ble i 2013 økt til 75 år, fordi man mente at helsen generelt ble bedre, og at man dermed kunne ha mindre føre var-tilnærming for aldersgruppen mellom 70 og 75 år. Så hvis man spør om argumentene for hvorfor det er en aldersgrense, tenker jeg at det kan alle som har vært i regjeringssystemet tidligere, være med og svare på. Jeg mener vi skal gjøre det enklere, både for dem som har førerkort, og for myndighetene, å

kunne opprettholde førerkortet, men samtidig må vi ivareta trafiksikkerheten.

Jeg har tidligere gitt uttrykk for at vi vil vurdere å utvikle dagens regler i lys av dagens kunnskap og erfaringer fra andre land. Jeg har merket meg artikler som har blitt skrevet om noen av våre naboland, som gjør andre vurderinger enn oss når det gjelder hvor grensen skal gå. Jeg har tidligere kommunisert til Stortinget gjennom skriftlige svar på skriftlige spørsmål at vi følger med på utviklingen, og jeg går i dialog med helseministeren med sikte på å få en felles vurdering fra både vei- og helsemyndighetene om det er grunnlag for å forenkle reglene om helseattest for eldre bilførere.

Sverre Myrli (A) [11:28:47]: Jeg tolker statsråden som at han vurderer å videreutvikle dagens regler – det tror jeg var begrepet han brukte. Det er også et begrep han har brukt i et svar på et skriftlig spørsmål fra representanten Ivar Odnnes. Spørsmålet mitt dreide seg egentlig om hvorfor vi i det hele tatt skal ha det regimet som vi har, som av mange oppfattes som veldig tungvint. Jeg må nok si at jeg tror både undertegnede og mange her i salen har oppfattet at dette er noe som EU-/EØS-regelverket har tvunget oss til å ha. Men etter å ha jobbet mer med dette – vi har fått Stortingets utredningsseksjon til å se på dette og andre som jobber med spørsmålet – viser det seg at Danmark nylig har fjernet et slikt system. Sverige og Tyskland har aldri hatt det. Selvsagt skal eldre bilførere som ikke er kapable til å kjøre bil, ikke ha førerkort, men det er altså denne gruppenkningen, at alle over 75 år må gjennom dette systemet, som er utfordringen.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [11:29:54]: Nå følte jeg at det kom litt dobbel kommunikasjon. På den ene siden spør man hvorfor man skal ha det i det hele tatt, samtidig som man sier at det er viktig at man klarer å holde dem som ikke er egnet til å kjøre bil på grunn av alder, vekk fra veiene. Da må det være en eller annen form for system i bunnen. Der er jeg veldig åpen for å diskutere med helsemyndigheter og veimyndigheter, men også med Stortinget, selvsagt, om det finnes bedre løsninger på det enn det vi har i dag. Jeg er helt enig i at det å gjøre det minst mulig byråkratisk, er en målsetting. Derfor har denne regjeringen både fjernet mange regler og forenklet mange regler. Også på dette området kan det absolutt være grunnlag for det. Det at man økte aldersgrensen fra 70 til 75 år i 2013 er jo et tegn på at det har blitt gjort endringer. Så igjen: Hvis man spør om hvorfor systemet i det hele tatt finnes, så tror jeg at man også kan snakke med dem som styrte fram til 2013, om hvorfor man hadde strengere regler da enn det som er i dag. Men jeg er opptatt av at vi skal lære av våre nabo-

land. Her er det ulike tilnærminger. Vi må finne ut hva som fungerer best, og da vil vi ta det i bruk.

Sverre Myrli (A) [11:31:01]: Bare for å klargjøre: Selvsagt skal de som er uegnet til å kjøre bil, ikke ha førerkort. Men det gjelder om man er 60, 40 eller 80 år. Slik er det også i dag. Hvis en fører ut fra medisinske årsaker er uegnet til å ha førerkort, tar legen førerkortet fra vedkommende. Sånn skal det være, og sånn må det være. Sånn skal det være for dem som er under 75, og sånn må det være for dem som er over 75. Det er det som er hele poenget. Men det er det voldsomme systemet som må rigges for at alle 75-åringene hvert år eller hvert annet år – hvor ofte det er, varierer litt fra person til person – skal igjennom en ganske omfattende helsesjekk hos fastlegen. Det går med mange årsverk hos fastleger og er for mange et tungvint system. Så spørsmålet er rett og slett: Hvorfor må vi ha særegne regler for dem over 75, når Statens vegvesen sier at det ikke er flere ulykker blant dem over 75 enn blant dem under 75?

Morten Wold hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [11:32:09]: Argumentet som helsemyndighetene bruker, er at de kognitive evnene svekkes raskere når man begynner å nærme seg eller er over den alderen. Man flyttet grensen fra 70 til 75 år fordi man så at den generelle helsen til 72-åringene er bedre i dag enn for en del år siden. Derfor er det grunnlag for hele veien å diskutere hva som er en fornuftig grense.

Så kunne jeg godt sagt at vi fjerner enhver aldersmessig tilnærming her. Spørsmålet er hva slags system Arbeiderpartiet ville iverksatt istedenfor, når vi er enige om at de som ikke lenger har egenskapene for å kjøre bil, skal fjernes fra veien. Er det sånn at alle skal inn på en eller annen kontroll? Da er spørsmålet å finne en risikotilnærming som gjør at man kan minimere ulempen for befolkningen generelt ved at man kan gå etter de gruppene som utgjør en større helserisiko. Hvis vi nå kan få en ny runde og si at her er det lite grunnlag for at de over 75 år utgjør en større risiko enn andre, så er det bare å fjerne disse reglene. Men vi skal ha en grundig runde på det før vi gjør det, rett og slett fordi vi skal ivareta trafikksikkerheten også.

Spørsmål 2

Siv Mossleth (Sp) [11:33:37]: «På Værøy i Nordland er det som kjent helikopter og ferje som er alternativene for å komme seg til Bodø. For mange er kostnaden ved å ta helikopter stor, spesielt om en er flere. Om sommeren er det færre direkteavganger med ferje, noe

som svekker tilbudet til fiskeindustrien og de fastboende på Værøy.

Vil statsråden gjøre noe slik at det blir mulig med dagsreiser med ferje til Bodø hele året?»

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [11:34:11]: Det er viktig å ha et godt samferdselsnett over hele landet. Noen steder fungerer dette helt på egen kjøll gjennom kommersielle tilbud. Andre steder må staten inn og betale store subsidier for å opprettholde et tilbud. Værøy trafikkeres som en del av riksveiferjesambandet Bodø–Røst–Værøy–Moskenes. Jeg har selv vært med og tatt den båten for å få en opplevelse av ruten. Sambandet er landets lengste. Strekningen Bodø–Moskenes er hovedstrekningen i sambandet med over 70 pst. av trafikken. Værøy ligger midt i sambandet og har en tilknytning både til Bodø og til Lofoten via Moskenes. Seilingstiden her er på mellom tre og fire timer, avhengig av hvilket fartøy som utfører seilingen.

På grunn av lengden ble ferjesambandet plassert i en standardklasse med krav om kontinuerlig drift ved utforming av ferjedriftsstandarden til Nasjonal transportplan 2010–2019. Dette innebærer at det ikke er definert krav til antall avganger, men at ferjene som betjener sambandet, skal være i trafikk så mye som mulig innenfor ferjesambandets åpningstid. Det var denne standarden som lå til grunn ved utlysningen av gjeldende kontrakt. Sambandet fikk en betydelig kapasitets- og tilbudsforbedring ved oppstart av gjeldende kontrakt i 2013. Dette er et anbud som ble inngått før dagens regjering tiltrådte. Sambandet har tre–fire rundturer per døgn, men ikke alle turer går innom Værøy. De aller fleste avgangene fra og til Værøy seiles via Røst eller Moskenes. Ferjetilbudet på strekningen som inngår i sambandet, er tilpasset de mange ulike transportbehovene som ferjesambandet skal dekke for næringsliv og bosatte både i Lofoten og på Værøy og Røst. Det handler altså om å få et best mulig tilbud for flest mulig innenfor de rammene som forrige regjering satte.

Det har vært en betydelig økning i trafikken på ferjesambandet Bodø–Moskenes de senere årene, spesielt gjelder dette sommerstid på strekningen Bodø–Moskenes. Trafikkøkningen for juli måned har på denne strekningen i perioden 2013–2017 vært på ca. 50 pst. Det har resultert i at det fra 2017 er satt inn ekstra ferjekapasitet i juli måned. Etter dialog med kommunene Røst og Værøy er det da tilrettelagt for tur-retur-seiling fra Værøy til Lofoten på dagtid tirsdager og torsdager.

Etableringen av dagtilbudet med ferjer fra Røst og Værøy både til Moskenes og til Bodø vil medføre behov for å innfase ytterligere kapasitet i ferjesambandet. Det vil være ressurskrevende og bety behov for ekstra kapasitet, som i så fall må bety mindre kapasitet andre steder.

Ferjetilbudet på sambandet skal dekke et langt større behov for transport og gods til og fra Lofoten, Værøy og Røst, og ikke bare personreiser på én av strekningene. Det er litt av den prioriteringsjobben som må gjøres hvis en skal gjøre endringer.

Mulighetene for dagreisende fra Bodø bosatt på Værøy må ses i sammenheng med det offentlige kjøpet av helikoptertjenesten på strekningen Værøy–Bodø. I kontrakten med operatøren stilles det krav om to daglige rundturer med helikopter på hverdager og to rundturer samlet i helgene. I den kommende kontrakten er det krav til at første landing i Bodø skal være før kl. 10 og den siste etter kl. 16. Vi subsidierer denne helikopterruten med rundt 10 000 kr per rundtur per passasjer. Det brukes altså mye penger for å ha god persontransport til området, og jeg vil anbefale at en lokalt kommer med forslag til endringer i prioriteringene dersom en mener at dette er feil.

Siv Mossleth (Sp) [11:37:21]: Det skapes store verdier langs kysten i dette landet, og Nordland har en fjerdedel av kystlinjen. Her ligger mange produktive samfunn og også øyer langt ute i havet. Værøy er ett av disse samfunnene.

Antallet avganger Bodø–Moskenes er viktig – det skal jeg være enig med statsråden i. Men verdiskapingen på Værøy er 1,2 mill. kr per hode, og sånne samfunn må vi ta vare på. Bodø er fastlandsforbindelsen til Værøy. En sommerrute tar fem og en halv time, dvs. elleve timer fram og tilbake, og så må man ha overnatting. Det samme gjelder ungdommene som må til Bodø for å gå på skole etter 10. klasse. Når de skal hjem i helgene, tar det elleve timer fram og tilbake. Det er lang tid, så det er vanskelig for dem å komme hjem. Det er også dyrt å ta helikopteret.

Hva vil statsråden gjøre for at ungdommene på Værøy lettere kan komme seg hjem i helgene?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [11:38:29]: Vi har opprettholdt et ferjetilbud som åpenbart var godt nok for forrige regjering, og som vi har styrket ytterligere med en ekstra avgang. Det er et tegn på at vi ser behovet. Samtidig er det mulig for fiskeindustrien å forholde seg til de rutene som går, og planlegge transporten sin deretter. Når vi har snakket med næringslivet og fiskeindustrien, er det ikke denne ruten de har tatt opp at det er behov for å gjøre ytterligere utbedringer på. Det er veiene videre de har sagt vi bør prioritere pengene på. Det å sørge for at det er mulig med god persontransport til og fra Værøy og Røst, er viktig for oss. Det er også derfor vi har et helikopteranbud der vi faktisk subsidierer hver rundtur med over 10 000 kr. Det er et tegn på at samfunnet mener at det skal være mulig å kunne komme seg raskt til og fra dette stedet, selv om Senterpartiet

prøver å gi inntrykk av noe annet. Samtidig må vi ha en diskusjon på hvordan vi gir et best mulig tilbud for de pengene som det offentlige har tilgjengelig. Jeg har ikke fått lokale henvendelser om at det er dette som er det viktigste å gjøre endringer i – det er andre ting de har prioritert.

Siv Mossleth (Sp) [11:39:36]: Ferjeleiet på Værøy er plassert sånn at det deler av året er vanskelig å betjene, spesielt med nordlige vindretninger. Værøy er landets største lutefiskprodusent, og produksjonen foregår om høsten, nettopp når nordavinden er framtreddende. Også nabokommunen Røst er stor innenfor fiskeri og har problemer med ferjeleiet. De trenger utbedringer der.

Hva kan statsråden gjøre for å bedre infrastrukturen, sånn at godstransporten fra ferjeleiet på Værøy får bedre og sikrere tilgang til fastlandet?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [11:40:25]: Nordland er et av de fylkene som får desidert størst satsing i kroner i Nasjonal transportplan 2018–2029. Det betyr at det er en rekke veistrekninger som skal utbedres, både gjennom vedlikehold og gjennom å bygge nytt. Det har ikke i tilbakemeldingene som fylket har kommet med, vært sagt at dette som blir tatt opp nå, har vært en av hovedutfordringene for å drive næringsutvikling. Det er viktig at vi har et godt ferjetilbud, det er viktig at vi har et godt flytilbud til øya, og det ivaretar vi gjennom det som er.

Jeg registrerer at det nå har kommet to oppfølgings-spørsmål, der det ene handler om ungdommer i skoleferien om sommeren og det andre handler om produksjonen på øya om høsten. Mens utgangspunktet for spørsmålet var at om sommeren er det færre direkteavganger med ferje, så hevder man at dette handler om ungdomsmuligheter til å gå på skole. Ungdom går ikke på skolen om sommeren, da har de sommerferie. Høstproduksjonen av fisk er ivaretatt ved at man har flere avganger da enn man har om sommeren. De to problemene som ble tatt opp, er sånn sett løst med det ferjetilbudet som en har.

Spørsmål 3

Presidenten: Dette spørsmålet, fra representanten Siri Gåsemyr Staalesen til helseministeren, vil bli besvart av eldre- og folkehelseministeren på vegne av helseministeren, som er bortreist.

Siri Gåsemyr Staalesen (A) [11:41:51]: «Helsefagarbeidere er en av de viktigste yrkesgruppene i helse- og omsorgssektoren. Men fortsatt møter nyutdanna helsefagarbeidere et arbeidsliv som ikke klarer å tilby dem

fast ansettelse og aller minst 100 prosent stilling. Faste hele stillinger gir frihet og trygghet, men tidligere i år kunne man lese at bare 28 prosent av helsefagarbeiderstillingene som ble lyst ut på Finn.no i fjor, var heltidsstillinger.

Hvilke nye initiativ vil statsråden ta for å sikre faste hele stillinger for helsefagarbeidere?»

Statsråd Åse Michaelsen [11:42:27]: Jeg er enig med representanten i at det store omfanget av deltidstillinger blant helsefagarbeidere er et problem. Forskning viser at et stort omfang av små stillinger i denne sektoren svekker tjenestekvaliteten, og ikke minst fører det til ineffektive tjenester. Små stillinger er også uverdige for arbeidstakere som er avhengige av forutsigbarhet og en fullverdig jobbsituasjon for å få tilstrekkelig lønn og pensjon.

I Jeløya-erklæringen har regjeringen slått fast at vi vil arbeide for å etablere en heltidskultur i arbeidslivet, og jeg mener at det er en god dialog mellom myndighetene og partene i arbeidslivet om heltids- og deltidspromatikken innenfor helse- og omsorgstjenestene.

Skift/turnusutvalget konkluderte med at en av de viktigste årsakene til den høye deltidandelen blant turnusarbeidere er at det er stort behov for arbeidskraft i helgene, når turnusplanene vanligvis legger opp til arbeid hver tredje helg eller sjeldnere. Videre uttrykte utvalget at økt helgefrequens i turnusplanene er helt sentralt for å få redusert deltidbruken.

I dette arbeidet trenger vi bl.a. alternative turnusordninger som er avtalt mellom partene i arbeidslivet, basert på frivillighet og med utgangspunkt i sektorens behov. Det var bl.a. derfor regjeringen endret arbeidsmiljøloven i 2015 og åpnet for at det skulle bli enklere for partene lokalt å avtale vakter opptil 12,5 timer. På den måten kan man f.eks. avtale lange vakter i helgene og dermed dekke behovet for søndagsarbeid uten å måtte arbeide flere helger.

Jeg vet at det gjøres mye bra arbeid i kommunene med sikte på å redusere andelen deltid. Dette virker likevel ikke å være nok. Arbeidstidsutvalget påpekte at problemer knyttet til helgeproblematikken i helse- og omsorgssektoren har vært kjent og omtalt i mange år, men at partene likevel ikke har greid å finne fram til en løsning. Utvalgets utredning har vært på alminnelig høring og følges opp av Arbeids- og sosialdepartementet.

Heltids- og deltidspromatikken innenfor helse- og omsorgstjenesten er sammensatt, og jeg er interessert i å ha en dialog med partene i arbeidslivet for å se nærmere på dette. Jeg viser for øvrig til at regjeringen nylig har fremmet et forslag om endringer i arbeidsmiljøloven som sier at deltidansatte kan ha fortrinnsrett til

en del av en utlyst stilling, og at Tvisteløsningsnemndas avgjørelser skal være rettskraftige.

Siri Gåsemyr Staalesen (A) [11:44:58]: Når bare 28 pst. av de utlyste stillingene er heltidsstillinger, kan vi virkelig ikke være fornøyd, og jeg er glad for at statsråden ikke er det. Men jeg hørte få nye tiltak som virkelig kan monne, i statsrådets svar. Det regjeringen derimot har gjort, er å kutte i tiltak som faktisk virker. Programmet Ufrivillig deltid ble satt i gang under Stoltenberg II. Gjennom programmet ble det bevilget 75 mill. kr over en treårsperiode til tiltak for å redusere omfanget av ufrivillig deltid. Gjennomsnittlig stillingsstørrelse ble økt med 20 til 25 prosentpoeng i de gjennomførte tiltakene. Det var en større økning enn i sammenlignbare bransjetall. Evalueringen viste at det var et tiltak som virket.

Hvis regjeringen virkelig vil redusere ufrivillig deltid: Hvorfor kutter man i tiltak som virker, i stedet for å videreføre dem?

Statsråd Åse Michaelsen [11:45:53]: Jeg vil minne om at lønns- og arbeidsvilkår er en sak for partene i arbeidslivet og ligger innenfor arbeids- og sosialministerens sektoransvar. Jeg mener at det er en god dialog mellom myndighetene og partene i arbeidslivet per nå, så mitt utgangspunkt er nettopp å legge til rette for best mulige omsorgstjenester. Omfanget av deltid har jo her en betydning for kvalitet.

Jeg har allerede hatt flere møter med ulike organisasjoner for å diskutere heltids- og deltidspromatikken. Jeg var senest i Tromsø og besøkte sykehjemmet som ligger på Sør-Tromsøya, og så på hvordan de hadde lyktes i å øke heltidsandelen på sykehjemmet sitt. De hadde innført alternative arbeidstidsordninger, og de var svært fornøyd med det. Som en av lederne der sa, etter innføringen av særavtale er det alltid noen med fagkompetanse på jobb, noe som er veldig viktig i dette spørsmålet.

Siri Gåsemyr Staalesen (A) [11:46:55]: Vi hadde et flertall i helse- og omsorgskomiteen i høst som mente at regjeringen ikke har gjort nok i arbeidet mot ufrivillig deltid, herunder det nåværende regjeringspartiet Venstre. Så sammen med de møtene statsråden viser til, kan vi kanskje håpe på en ny giv i dette arbeidet.

I 2016 gjorde SSB beregninger som sa at vi trengte 57 000 nye helsefagarbeidere innen 2035. Flere tusen ungdommer skal nå, i månedene framover, bestemme seg for hvordan de skal spesialisere seg, og hvilken videregående opplæring de skal ta. Kan statsråden love disse en bedring – at det vil bli flere faste hele stillinger?

Statsråd Åse Michaelsen [11:47:32]: Det jeg tenker, er at noe av det viktigste er å snakke opp yrket. Om en er helsefagarbeider, om en jobber som ordinær sykepleier – alle som jobber i omsorgssektoren, er det viktig å snakke opp. Da er det mange faktorer som spiller en rolle. Igjen vil jeg si at det at regjeringen i Jeløya-plattformen har uthevet ekstra at vi ønsker å etablere en heltidskultur i arbeidslivet, er veldig viktig. Jeg er oppatt av dette for å kunne klare å løse de oppgavene jeg har ansvar for, og jeg vil absolutt oppfordre kommuner og andre som jobber i sektoren, til å være fleksible og se på alternative løsninger basert på frivillighet. Da er jeg sikker på at vi også vil komme i havn når det gjelder en del av de utfordringene vi har.

Vi skal også være klar over at det finnes mange ansatte der ute som ikke ønsker å jobbe heltid, som kanskje har en annen situasjon i hjemmet og ønsker å jobbe bare 70–80 pst. Da skal vi være åpne for at det også er en mulighet. Det må være basert på frivillighet hvis vi skal sette i gang med nye tiltak.

Spørsmål 4

Presidenten: Spørsmål 4, fra representanten Kari Henriksen til helseministeren, vil bli besvart av eldre- og folkehelseministeren på vegne av helseministeren, som er bortreist.

Kari Henriksen (A) [11:48:48]: «Mange utsettes for vold som forblir skjult. Regjeringens handlingsplan fikk kritikk fra mange hold – blant annet var den uforpliktende og inneholdt ikke tiltak for å forebygge, avverge og avdekke vold og overgrep mot sårbare personer som eldre og psykisk utviklingshemmede. I ettertid har Norsk kunnskapssenter om vold og traumatisk stress publisert en rapport som viser at vold mot eldre er et omfattende problem, og at de i liten grad selv oppsøker hjelp. Hva har statsråden gjort for å sikre at flere eldre faktisk oppsøker hjelp?»

Statsråd Åse Michaelsen [11:49:26]: Vold mot eldre er et betydelig helseproblem, og rapporten fra Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress viser at utfordringene er større enn vi hittil har visst. Jeg kan forsikre om at vi vil bruke kunnskapen fra denne rapporten i arbeidet med å forebygge bedre, avdekke mer og nå fram til flere.

Viktige endringer i helseloven trådte i kraft 1. januar i år. Disse endringene gjør det tydelig at helse- og omsorgstjenesten har plikt til å forebygge og til å avdekke og avverge vold og overgrep. Hovedansvaret ligger hos kommunene, spesialisthelsetjenesten og den offentlige tannhelsetjenesten. Jeg mener at de ulike helse- og om-

sorgstjenestene selv må finne fram til gode lokale løsninger, slik at helsepersonell settes i stand til å forebygge, avdekke og avverge vold og overgrep.

Gjennom opptrappingsplanen mot vold og overgrep vil regjeringen bidra til at alle sektorer har god kompetanse om vold og overgrep og til å prioritere og styrke forebygging. De regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging er blant våre viktigste virkemidler for å spre kunnskap og kompetanse ut i tjenestene, og regjeringen har styrket disse sentrene gjennom økte bevilgninger.

I løpet av våren legger regjeringen fram stortingsmeldingen «Leve hele livet» – en kvalitetsreform for eldre. Helsehjelp for eldre er en av hovedsakene i reformen, og forebyggende helsearbeid er et sentralt tema i denne sammenhengen. Blant annet kan forebyggende hjemmebesøk, som i dag gjennomføres i mange kommuner, bidra til å avdekke risikofaktorene, bl.a. knyttet til at eldres psykososiale situasjon er krevende. Her spiller også ergoterapeutene en viktig rolle. Disse stillingene vil bli lovpålagt ute i kommunene fra 2020.

Mennesker som har vært utsatt for alvorlig fysisk vold eller overgrep tidligere i livet, er vesentlig mer voldsutsatt også i eldre år. Forebygging og tidlig avdekking vil dermed bidra til å redusere forekomsten av vold og overgrep også i denne gruppen. Rapporten fra Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress er et viktig kunnskapsgrunnlag når vi nå skal videreutvikle hjelpetjenestene, særlig siden så få av de voldsutsatte har vært i kontakt med hjelpeapparatet eller anmeldt forholdene.

Jeg deler representanten Henriksens bekymring, det tror jeg representanten vet veldig godt, og vi vil vurdere hvordan vi kan bruke de ulike virkemidlene for å nå ut til flere eldre om at de skal oppsøke hjelp, og at de gjør det så tidlig som mulig.

Kari Henriksen (A) [11:52:14]: Jeg kjenner statsrådens engasjement mot vold, og det er bra. Det jeg etterlyser, er praktisk politisk handling, og det er ikke noe spor i budsjettet for 2018 av at en skal satse konkret på disse sårbare gruppene. Den satsingen som ligger på hennes område, er på 7 mill. kr. Det er til barnehus og medisinske undersøkelser, og det er veldig bra. Men innenfor helseministerens – og eldreministerens – ansvarsområde er det altså store utfordringer, og det er ikke noe nytt. Hjelpetelefonen «Vern for eldre» ble opprettet i 2009, og den har fungert bra, så vidt jeg vet.

Jeg er interessert i å høre: Hvilke nye initiativ planlegger statsråden å sette i verk, og hvordan vil hun styrke personalets kunnskap om de konkrete lovendringene som er gjort når det gjelder dette?

Statsråd Åse Michaelsen [11:53:16]: Vi må snakke mer åpent om vold og overgrep. Temaet er fortsatt tabu, noe som gjør det vanskelig å søke hjelp og å nå fram til dem som sliter, de som opplever dette på kropp og på psyke. Det er vanskelig for pårørende og helsepersonell å stille de riktige spørsmålene, og vi ser at varslerollen også er viktig i dette bildet.

Dette kan vi ikke løse bare i én sektor. Dette er bredde, dette kommer i flere sektorer, som må jobbe godt sammen. Men vi må alle sammen tørre å snakke om vold og overgrep som et folkehelseproblem, vi må imøtegå dette med tiltak i alle sektorer, og opptrappingsplanen mot vold og overgrep er jo en tverrsektoriell plan. Jeg kommer til å være veldig opptatt av dette segmentet når vi nå legger fram reformen «Leve hele livet», av hvordan vi skal nå ut. Representanten var jo selv opptatt av kunnskapsbygging. Vi skal selvfølgelig fortsette å heve kompetansen om vold og overgrep i denne sektoren.

Kari Henriksen (A) [11:54:20]: Takk for det. Jeg kan registrere at i løpet av de fem årene som har gått siden denne regjeringa overtok, er det blitt mye prat. Det var også svaret i forrige spørsmål som gjaldt heldidsstillinger, at vi må snakke mer om det, og så har en slags magisk forestilling om at da vil endring skje. All erfaring og all kompetanse viser at det ikke er tilfellet. En trenger konkrete virkemidler, politisk vedtatt, for å få sanne strukturer til å endre seg.

Flere frivillige organisasjoner har vært veldig opptatt av, selvfølgelig, sine grupper knyttet til vold og overgrep – Norsk Forbund for Utviklingshemmede, Blindeforbundet og Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon, for å nevne noen. Mange av disse gruppene er i svært sårbare situasjoner, og de er avhengige av andres tiltak og andres hjelp.

Når vi skal være på snakkeplanet, kan jeg jo bare fortsette å utfordre statsråden til å snakke litt om hvilke initiativ hun vil ta overfor de frivillige organisasjonene som regjeringen har kuttet i bevilgningene til, for å sette dette på dagsordenen og samhandle om løsninger?

Statsråd Åse Michaelsen [11:55:29]: Representanten var i sted innom bruken av hjelpetelefonen «Vern for eldre», og «Vern for eldre» har vært svært viktig med tanke på å bidra til at flere som utsettes for vold og overgrep, får den hjelpen. Det at organisasjoner og frivillige er inne i sektoren, er også en viktig brikke, ikke bare i «Leve hele livet», reformen som kommer, men også på andre områder.

Jeg tror også at pårørende rundt har et betydelig ansvar – for å avdekke, for å stille spørsmål, for å prøve å se på hva som skjer der ute. Representanten var inne på psykisk utviklingshemmede, som på mange måter er å betrakte som barn, og som på mange områder tilhører

kategori barn. Det er en viktig vinkling å se på vold og overgrep mot psykisk utviklingshemmede på linje med vold og overgrep mot barn. Å lage konkrete tiltak i fellesskap gjøres ute i kommunene i dag, men det er forskjell på kommuner; noen har gode tiltak, andre har ikke like gode. Vi må lære av hverandre.

Spørsmål 5

Fra representanten Anniken Huitfeldt til utenriksministeren:

«Den europeiske menneskerettsdomstolen, EMD, har de siste årene gjennomgått en nødvendig reformprosess. Det danske formannskapet i Europarådet avholder en konferanse om EMD-reform i København 11.–13. april. Utkastet til erklæring har vakt oppsikt, særlig forslaget om at EMD ikke skal kunne overprøve medlemslandene i asyl- og innvandringsaker utenom i helt eksepsjonelle tilfeller (artikkel 26).

Hvordan vil utenriksministeren forholde seg til den foreslåtte innskrenkningen av EMD?»

Presidenten: Dette spørsmålet er trukket.

Spørsmål 6

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [11:56:53]: «Norges forhold til Storbritannia på fiskeriområdet er av stor viktighet, både hva gjelder ressursforvaltning, kvoter og markedsadgang. For Norge og norske fiskere kan brexit innebære utfordringer, men også nye muligheter som må gripes.

Hvilke konkrete mål har regjeringen for ivaretagelse av norske fiskeriinteresser sett i lys av brexit, hvilken kontakt har regjeringen med britene og EU, og er det gjort noen fremgang i arbeidet med å sikre norske interesser på dette viktige området?»

Statsråd Per Sandberg [11:57:27]: La meg først si at representanten Gjelsvik stiller et viktig spørsmål, og jeg er veldig glad for at representanten i sitt spørsmål også peker på at det ikke bare er utfordringer, men at det er muligheter som må gripes.

Så vil jeg si at hovedbudskapet så langt fra regjeringen er at det må etableres et nytt, felles trilateralt legalt og internasjonalt rammeverk for forvaltningen i Nordsjøen, og at det er veldig viktig å finne løsninger for de ulike bestandene, særlig på det pelagiske området, for makrell, norsk vårgytende sild og kolmule.

Når det gjelder fiskeriforvaltningen, vil brexit ha konsekvenser for måten vi samarbeider på for å forvalte disse felles bestandene. Utenfor EU blir Storbritannia en vesentlig kyststat. Norge har i over 40 år forvaltet be-

standene i Nordsjøen sammen med EU, men etter brexit må vi ha en ny samarbeidsplattform som inkluderer Storbritannia som kyststat. Sammen vil Norge og Storbritannia bli en vesentlig faktor i dette området, og så kan man si at EU blir et rest-EU.

Representanten spør også om hvilke mål regjeringen har satt seg. Hovedmålet vårt for fiskeriforvaltningen vil fortsatt være å sikre en rettferdig fordeling til Norge, en bærekraftig forvaltning og en god kontroll på den aktiviteten som utøves. Alle disse tre er veldig viktige. For å få til dette ønsker vi å etablere et nytt, felles legalt rammeverk for forvaltningen av Nordsjøen mellom Norge, EU og Storbritannia når vi nå går fra to til tre parter. Målet er selvfølgelig å bli enige om fordeling av de felles bestandene og ordninger om adgang til å fiske i hverandres sone. Det er etablert en god og kontinuerlig dialog med både London og Brussel på politisk nivå og på embetsnivå. Prosessen så langt har vært god. Dialogen med EU og Storbritannia på fiskeriforvaltningsområdet er åpen. Vi vil selvfølgelig fortsette å prioritere dette arbeidet framover. Jeg hadde senest før påske møte med den britiske ministeren for landbruk, fiskeri og mat. Jeg hadde også møter i Skottland tidligere i år. Det var gode og fruktbare møter, og vi mener at vi har en felles forståelse av de spørsmålene som må løses.

Når det gjelder markedsadgang for sjømat, vil situasjonen for EU være uendret etter brexit. Når det gjelder vår bilaterale handel med Storbritannia, er det norske utgangspunktet i de framtidige forhandlingene en bilateral frihandelsavtale og at det skal være tollfri markedsadgang for alle industriprodukter, inkludert sjømat.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [12:00:30]: Til det siste når det gjelder markedsadgang: Storbritannia er jo et stort marked for eksport av norsk fisk. Vi solgte fisk i fjor til en verdi av over 5 mrd. kr til Storbritannia. Og når det gjelder de kommende avtaleforhold som kan komme opp: Ett alternativ som ble drøftet både i Norge og i Storbritannia, er britisk medlemskap i EFTA, der de var medlem før de gikk inn i EU. Innenfor EFTA har en full frihandel for fisk, slik at hvis britene går inn i EFTA, har en løst spørsmålet knyttet til markedsadgang for fisk. Britisk EFTA-medlemskap blir tatt opp og drøftet fra stadig nye hold, bl.a. ble det løftet fram som et alternativ av brexit-komiteen i Underhuset senest rett før påske.

Derfor vil jeg spørre statsråden: Mener statsråden det ville være positivt for norske fiskeriinteresser med britisk EFTA-medlemskap?

Statsråd Per Sandberg [12:01:34]: Representanten har i hvert fall helt rett i at Storbritannia er et vesentlig marked for norsk sjømat. Representanten peker jo selv på disse 5,2 mrd. kr. Vi snakker om nesten 150 000 tonn

med sjømat, og det utgjør over 9 pst. av vår totalhandel med EU. Så det at Storbritannia er et vesentlig og viktig marked for oss, er det ingen tvil om. Det er ikke bare fish & chips heller, for av de over 9 pst. utgjør laksen i verdi 70 pst. av dette.

Men når det gjelder Storbritannias eventuelle situasjon etter brexit, altså den 29. mars 2019, tror ikke jeg at jeg skal stå her og anbefale Storbritannia å gå enten i den ene retningen eller i den andre retningen. Det vesentlige for meg som fiskeriminister, er å ivareta norsk sjømatindustri og norske fiskeres interesser. Men som jeg også har pekt på tidligere: Det beste for Norge og Storbritannia i situasjonen etter brexit, er at vi får en overgangsordning, slik at vi ikke får noe vakuum før vi eventuelt har avtaler på plass.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [12:02:42]: Jeg ba ikke statsråden om å si hva britene skal gjøre, det skal de selvsagt få bestemme selv, men jeg spurte konkret om hva han mener vil ivareta norske fiskeriinteresser, om et britisk EFTA-medlemskap, som da vil innebære full frihandel på fisk, vil være positivt for norske fiskeriinteresser.

Når det gjelder fiskeriforvaltning, som òg statsråden var inne på, går britene altså ut av EUs felles fiskeripolitikk, og EU vil på mange områder gå ut av Nordsjøen. Fra 2020 skal britene forhandle på egne vegne, og etter Senterpartiets syn vil det òg kunne gjøre eksempelvis kvotebytteavtaler enklere å få til, fordi det er én part, Storbritannia, som en skal forhandle med, og ikke spanjoler og portugisere gjennom EU.

En viktig forskjell på det norske regimet og EUs regime er at en i Norge har et utkastforbud, mens en ikke har det i EU. Vil statsråden ta initiativ overfor britene til at det, når de får sin egen fiskeriforvaltning, blir et utkastforbud i de områdene i Nordsjøen som vi forvalter i fellesskap?

Statsråd Per Sandberg [12:03:47]: Først vil jeg få lov til å si at jeg tror jeg sa i mitt første svar at utgangspunktet til regjeringen – og det tror jeg også er det beste utgangspunktet – er at hvis Norge kunne få til en frihandelsavtale med Storbritannia der det er tollfri markedsadgang for alle industriprodukter, inklusive sjømat, ville det være det beste for Norge.

Jeg deler ikke oppfatningen av at vi har hatt dårlige relasjoner til EU. Våre relasjoner til EU når det gjelder regulering og forhandlinger, har vært utmerket de siste årene. Selv om det er noen av landene som er med på trepartssamarbeidet som har vært litt problematiske, har vi lyktes veldig godt med å ivareta norske interesser i disse forhandlingene. Men det er klart at et utkastforbud tror jeg vil komme, uavhengig av hvorvidt vi får en frihandelsavtale med Storbritannia, eller Storbritannia velger en annen retning.

Spørsmål 7

Presidenten: Neste spørsmål, fra representanten Liv Signe Navarsete til forsvarsministeren, vil bli besvart av fiskeriministeren på vegne av forsvarsministeren, som er bortreist.

Liv Signe Navarsete (Sp) [12:04:54]: «NRK har vist video der norske soldatar deltek i aktiv krigføring i Irak. Forsvarssjefen sa tysdag 3. april at norske soldatar har gripe inn i stridssituasjonen fleire gonger, og at mandatet til dette ligg i ordet «rådgjeving». Tidlegare forsvarsminister Eriksen Søreide sa i ei pressemelding 3. mars 2017 at norske soldatar ikkje skal delta direkte i kampfhandlingar.

Korleis tyder statsråden ordet «rådgjeving», og korleis er den tydinga kommunisert til Stortinget?»

Statsråd Per Sandberg [12:05:35]: Mandatet, altså kgl. resolusjon av 20. mars 2017, til det norske styrkebidraget i Anbar-regionen i Irak, er, som også representanten peker på, å trene og rådgi irakiske styrker i kampen mot ISIL. Det er forutsatt i mandatet at rådgivningen vil skje under både planlegging og gjennomføring av militære operasjonar. For å kunne yte rådgivning under gjennomføring av operasjonar må også dei norske styrkene være til stede og følge dei irakiske styrkene i felt.

De irakiske hærstyrkene i Anbar har frigjort store IS-okkuperte område under både defensive og offensive operasjonar. I flere av disse operasjonene har norske styrker og koalisjonsstyrker fra andre nære allierte fulgt dei irakiske styrkene som deres rådgivere. Kun i dei tilfeller hvor dei norske styrken eller partnerstyrken er angrepet direkte eller utsatt for overhengende fare fra ISIL har dei norske styrken benyttet maktmidler. Makt har kun blitt benyttet for selvforsvars- og styrkebeskyttelseshandlingar. Det er ein forutsetning for regjeringa at norske soldatar på oppdrag som innebærer betydelig risiko, skal ha full rett til å forsvare seg selv og beskytte seg mot angrep.

Videoen som representanten viser til og som Forsvaret har offentliggjort, viser et forsøk på bilbombeangrep fra ISIL. Det er tale om et pansret ISIL-kjøretøy, lastet med det som er anslått til flere hundre kilo sprengstoff, som nærmer seg styrken i stor fart. Dersom dei aktuelle angrepsbilen ikke hadde blitt stanset, ville dei sekunder senere vært så nær at selvmordsbombaren kunne ha drept utrolig mange soldatar fra koalisjonen, inkludert norske soldatar. Det er sannsynlig at dei norske soldatene denne dagen reddet flere liv gjennom sine handlingar. Det er vanskelig å skulle være kritisk til dei type styrkebeskyttelseshandlingar.

Mandatet som jeg viste til, er konsultert med Stortinget i DUUFK, og Stortinget er senere holdt løpende orientert om utviklingen på dei norske styrkebidragene til koalisjonen mot ISIL.

Liv Signe Navarsete (Sp) [12:08:40]: Eg takkar for svaret og beklagar at eg har dårleg stemme.

Eg vil skryte av norske soldatar. Spørsmålet mitt er ikkje ei kritikk av dei norske forsvaret, men eit spørsmål om norske soldatar vert sende i front i farlege situasjonar og dermed er pressa til å delta i aktive krigshandlingar. Tidlegare forsvarsminister Ine M. Eriksen Søreide var veldig tydeleg på at norske soldatar ikkje skulle i aktive krigshandlingar. Dagens forsvarsminister har òg kommunisert at me skal trene opp styrkar, og der skal me ikkje kome i kamp. Utsett me, utsett regjeringa norske styrkar for større fare enn det som trengst, og utsett ein norske styrkar for større fare enn det Stortinget er informert om?

Statsråd Per Sandberg [12:09:44]: Jeg vil si det motsatte. Hvis ikke mandatet hadde inneholdt den muligheten for norske soldatar til å kunne beskytte seg selv og beskytte sine allierte og dem dei jobber sammen med, ville det vært ein betydelig fare for norske soldatar. Rådgivningen knytter seg til ledelselementene til dei irakiske sikkerhetsstyrkene. Når norsk styrkesjef gir operative råd, vil dei måtte skje der dei irakiske ledelsen befinner seg. Dei norske styrkene som gir styrkebeskyttelse, vil da kunne finne seg et stykke unna. Noe annet er hvis dei norske styrkene som skal gi styrkebeskyttelse, vil kunne oppholde seg nærmere, og altså være med i operasjonene. Da er det selvfølgelig ein større risiko.

Liv Signe Navarsete (Sp) [12:10:35]: Det er viktig at me opptre i tråd med folkeretten. Det er folkeretten når dei gjeld Irak og forsvaret av Irak, som gjer at ein òg har hatt soldatar der, som òg har gått inn i Syria. No er ikkje forsvarsministeren her, og det er kanskje vanskelig for denne ministeren å svare på dei, men meiner ein at ein framleis, ifølgje folkeretten, har eit mandat til å gå inn i Syria? Er dei riktig at norske soldatar skal stå i front på dei måten me såg i videoklippet på Dagsrevyen – når me skjønner av forsvarssjefen at dei er gjort flere gangar? Bør ikkje dei treninga og rådgjevinga skje i bakkant, og at dei er irakiske soldatar og troppar som er i front som må ta dei type aksjonar som me såg på videoen?

Statsråd Per Sandberg [12:11:31]: Norske styrker planlegger selvfølgelig ikke å være med på gjennomføring av offensive operasjonar, men dei å følge med og kunne gi råd til dei irakiske styrkene når disse gjennom-

fører offensive operasjoner for bl.a. å ta tilbake landområder som ISIL har okkupert, ligger i mandatet. Men norske styrker er ikke med på noen offensiv.

De norske styrkene kan, i henhold til mandatet, utøve det vi i dag kaller styrkebeskyttelse, og det er det som er gjort i dette tilfellet, på vegne av våre koalisjonspartnere, de irakiske styrkene. Dette er en del av konseptet, og det er betydelig forankret i mandatet til de norske styrkene.

Spørsmål 8

Siv Henriette Jacobsen (A) [12:12:40]: «Å være gammel er ikke en sykdom i seg selv. Undersøkelser, blant annet fra NTNU, viser at med et målrettet treningsprogram kan en 80-åring relativt lett oppnå samme muskelmasse som en 40-åring.

Hvilke tiltak vil statsråden konkret sette i verk for å få til den nødvendige dreiningen i eldrepolitikken fra et ensidig fokus på omsorg og pleie til også å inkludere flere tiltak for forebygging og mestring for alle?»

Statsråd Åse Michaelsen [12:13:17]: Som eldre- og folkehelseminister vil jeg legge til rette for at vi som samfunn investerer i folks helse for hele livet. Aktive innbyggere med god helse og livskvalitet er faktisk den viktigste ressursen vi har.

Regjeringen har allerede dreid eldrepolitikken til å være en politikk for aktive eldre og et mer aldersvennlig samfunn. I den tverrsektorielle strategien «Flere år – flere muligheter» er stikkordene aktivitet, deltakelse og sunn aldring. Vi lever lenger, og mange er pensjonister i flere tiår – år som mange eldre ønsker å fylle med meningsfulle aktiviteter.

Regjeringens folkehelsepolitikk legger til rette for at den enkelte kan ta gode valg for eget liv og egen helse. Det handler bl.a. om at nærmiljøene er utformet slik at det er enkelt og trygt å gå tur, gjøre ærender og treffe andre. Aktivitet handler om fysisk aktivitet, men også om sosial aktivitet.

Jeg er svært opptatt av at eldre bør få tilbud om fysisk trening og aktivitet. Trening gir glede og er viktig for forebygging av fall, tap av fysiske funksjoner, kognitiv svikt og ikke minst demens. Mange kommuner har etablert egne treningstilbud til eldre innbyggere, både med og uten omsorgstjeneste. Frivillige bidrar også med tilbud som gå-grupper og seniordans. Alt dette vil vi løfte fram i den nye stortingsmeldingen om Leve hele livet slik at andre kommuner kan hente inspirasjon og få ideer de kan bruke blant sine innbyggere.

Vi arbeider også med en ny handlingsplan for fysisk aktivitet som etter planen skal komme i 2019. Trening for aktiv og sunn aldring vil være en viktig del av denne

handlingsplanen. Vi fornyer også omsorgspolitikken. Mange eldre ønsker å bo hjemme så lenge som mulig og leve et aktivt og selvstendig liv. Derfor må vi ruste opp tjenestene i kommunene, slik at eldre kan få den støtten og hjelpen de trenger i sitt eget hjem. Dette kommer jeg tilbake til i den nevnte nye reformen. Dette er ikke minst et område som jeg personlig er veldig opptatt av.

Mange av våre eldre har bedre forutsetninger for å leve aktive liv nå enn det tidligere generasjoner hadde. Eldre er verdifulle bidragsyttere som må få slippe til. Omsorg for eldre handler om å gi eldre mulighet til å mestre eget liv hele livet.

Siv Henriette Jacobsen (A) [12:15:48]: En vanlig misforståelse er at Helsedirektoratet anbefaler bare 30 minutter med mosjon hver dag. Det er ikke riktig. Direktoratet sier:

«For å oppnå (...) helsegevinster bør voksne og eldre utøve inntil 300 minutter med moderat fysisk aktivitet i uken, eller utføre inntil 150 minutter med høy intensitet».

Og videre:

«Øvelser som gir økt muskelstyrke (...) bør utføres to eller flere dager i uken.»

Hva vil statsråden gjøre konkret for å sette disse rådene direkte ut i livet? Jeg oppfattet at statsråden i sitt svar henviste til kommuner, frivillighet, strategier og planer, men det bør jo også følge midler og tiltak med regjeringens politikk.

Statsråd Åse Michaelsen [12:16:36]: Igjen vil jeg referere til den reformen jeg i løpet av kort tid vil komme med til Stortinget. I den er det nettopp helt konkrete tiltak og forslag som allerede i dag brukes i noen kommuner, og jeg er opptatt av at kommunene skal lære av hverandre. I dette ligger også det som representanten tar opp: Hvordan skal vi klare å få eldre til å bli mer aktive? Da er det viktig at vi også legger opp til lavterskeltilbud, som gjør at det kan være det første skrittet. Det skal jo ikke være full rulle – for å bruke et slikt uttrykk – for alle med en gang. Man kan starte i det små og kanskje prøve å gå trappen ned til første etasje og ta heisen fra andre etasje og opp, f.eks. Man må lage muligheter som gjør at folk ser at aktivitet også kan være bare det å gå rundt huset to ganger eller å bære handleposene i to forskjellige poser. Da får man styrketrening.

Vi må starte på et nivå som gjør at det ikke blir for uoverkommelig og at ikke listen legges for høyt.

Siv Henriette Jacobsen (A) [12:17:43]: Jeg vil minne om at mitt spørsmål hovedsakelig gikk på å bedre den fysiske helsen gjennom systematisk og relativt høyintensiv trening, der en 80-åring på tolv uker lett kan få samme muskelstyrke som en 40-åring.

Vi vet at andelen eldre øker kraftig, og det som øker først, er andelen 65–75-åringer, så det nytter ikke å vente til folk blir i dårlig form med å sette i gang tiltak. Hva vil statsråden gjøre for at den andelen som øker mest nå, 65–75-åringer, kan bli i god form også når de er 80 år?

Statsråd Åse Michaelsen [12:18:23]: Det er jo sånn at den enkelte eldre også må være delaktig og se mulighetene som finnes. Jeg har lest den samme NTNU-undersøkelsen som jeg tror representanten Jacobsen refererer til, om at man på tolv uker kan klare å oppnå samme muskelmasse, og at styrketrening er viktig. Jo eldre man blir, jo høyere bør man prioritere styrketrening sammenliknet med kondisjonstrening. Det er jeg fullstendig klar over. Men den enkelte eldre må også selv ta et ansvar og være delaktig i dette. Det er ikke gitt at alle klarer dette, så jeg tenker også at kommunene må være proaktive. De skal gjennom denne reformen få muligheter, bl.a. til å få på plass et støtteapparat for å kunne sette i gang den omveltningen – det er faktisk viktig ikke å ende på sofaen, for å bruke et slikt uttrykk.

Jeg tror vi alle sammen er veldig opptatt av at framtiden for våre eldre ligger i både å være fysisk aktiv og å spise godt og sunt. Det vil også være bra for den psykiske tilstanden. Så jeg tror vi må se helhetlig på tilnærmingen til våre eldre.

Spørsmål 9

Tore Hagebakken (A) [12:19:38]: Først vil jeg takke statsråden og representanten Jacobsen for gode treningstips.

«Antallet personer med en demenssykdom øker i åra framover og utgjør allerede en økonomisk utfordring for mange kommuner. Toppfinansiering av særlig ressurskrevende tjenester bortfaller når brukeren fyller 67 år. Fra da av gjelder de vanlige reglene for overføringer til kommunene, som langt fra samsvarer med de reelle utgiftene kommunene har knyttet til pasienter med særlig høyt bemanningsbehov, bl.a. på grunn av utagerende adferd.

Er statsråden enig i at dette utgjør en stor utfordring for mange kommuner, og hvordan vil statsråden bistå kommunene i å sikre disse menneskene et mest mulig verdig omsorgstilbud i åra framover?»

Statsråd Åse Michaelsen [12:20:33]: Først vil jeg si til representanten at jeg er enig i at dette er en utfordring ute i kommunene – uten tvil. Vi ser at prosentandelen demente, som vokser nå, er krevende. Vi ser også at veldig mange av dem som får en diagnose som dement, er yngre og yngre. Så dette er krevende for alle: Hvordan møter vi dette?

Den eldre delen av befolkningen er en stor brukergruppe i omsorgstjenesten ute i kommunene, og det vil bli langt flere eldre i årene som kommer. Omsorgstjenesten vil få flere og mer krevende oppgaver, bl.a. fordi mange vil ha demenssykdom.

Toppfinansieringsordningen for ressurskrevende tjenester ble innført i 2004. Stortinget vedtok at ordningen bare skulle gjelde mottakere under 67 år. I Prop. 1 S for 2017–2018 for Kommunal- og moderniseringsdepartementet står det at tilskuddsordningen gjelder for tjenestemottakere til og med det året de fyller 67 år. For eldre over 67 år fanges deler av disse utgiftene opp gjennom de ordinære kriteriene i kostnadsnøkkelen for kommunene. Dette ligger til grunn for utgiftsutjevningen og fordelingen av rammetilskuddet mellom kommunene.

Demenssykdom er en av sykdommene som øker mest på verdensbasis. Her i Norge er det anslått at om lag 70 000 mennesker har en demenslidelse. Men trolig er tallet for lavt. Demenssykdom er derfor en stor utfordring både for kommunene og for spesialisthelsetjenesten.

Demensplan 2020 er regjeringens plan for et mer demensvennlig samfunn. Tiltakene i planen skal bidra til å skape gode, fleksible og tilpassede tjenester med fokus på forebygging og diagnostisering. Ikke minst er det viktig med god oppfølging av pasienter og pårørende når man har fått diagnosen. Demensplanen er et viktig grunnlag for arbeidet med å skape Leve hele livet, reformen som jeg nå har omtalt flere ganger. Jeg vil snart komme tilbake til dette i en egen melding til Stortinget.

Tore Hagebakken (A) [12:22:39]: For det første synes det som om statsråden har et bilde av hvor krevende situasjonen er, som samsvarer godt med slik vi ser det. Det er et godt utgangspunkt. Da blir resten et spørsmål om prioritering og om å gjøre de riktige tingene. Enkelte av disse som nå krever aller mest ressurser, krever enten- eller to-til-en-bemannings døgnet rundt. Dette representerer utgifter til hver enkelt som beløper seg til flere millioner kroner. Når kommunen etter at folk har fylt 67 år, mottar vesentlig mindre støtte fra staten, er det klart at dette utgjør en stor utfordring. Er statsråden bekymret for at kommunene her får utfordringer som kan variere veldig mye – ut fra tilfældigheter eller hvor mange det er i den enkelte kommunen som trenger hjelp?

Statsråd Åse Michaelsen [12:23:49]: Ja, det er en utfordring. Men jeg tenker at vi skal tenke litt alternativt også. Samfunnet slik vi kjenner det nå, endrer seg, og det går fort – ikke bare ved at vi får mange flere eldre som skal inn i samme sektor, men også ved at vi får komplekse, sammensatte sykdomsdiagnoser som vi må ivareta ute i kommunene. Så det å åpne opp i større

grad for at flere yrkesgrupper kan inn i helse- og omsorgssektoren i kommunene, er også viktig. Vi må rive ned silotenkningen. Vi må tenke bredt.

Jeg har reist rundt en del de siste ukene. Kommunene vet godt at de vil bli pålagt et dagtilbud for demente fra 2020. Det ligger allerede i dag, og har gjort det i flere år, et tilskudd som kommunene kan søke på for å få til dette dagtilbudet. Det vi ser, er at det er det ikke alle kommunene som har benyttet seg av. Det er et spørsmål som vi tverrpolitisk må stille oss: Hvorfor er ikke kommunene på banen og sikrer at de får tilskudd, nå som det fremdeles ligger tilskudd i 2018?

Tore Hagebakken (A) [12:24:53]: Gode dagtilbud for demente kan ha en forebyggende effekt og er veldig viktig for livskvaliteten. Er statsråden egentlig glad for at Stortinget har bedt regjeringa om å sørge for at det statlige tilskuddet til slike plasser ute i kommunene skal økes fra 30 til 50 pst.?

Til slutt: Veldig mye handler om penger. Når regjeringa sjøl sier i sin demensplan at det vil bli dobbelt så mange med demens i løpet av 30–40 år, innser da statsråden at det er nødvendig å styrke kommuneøkonomien betydelig for å kunne møte disse oppgavene?

Statsråd Åse Michaelsen [12:25:37]: Nå har jo kommunene fått vesentlige tilskudd over rammen de siste årene. Og lokaldemokratiet er jo lagt opp til at kommunene selv faktisk må kjenne på hvor de ønsker å sette inn støtet. Vi er også veldig klar over at mange kommuner der ute ikke alltid prioriterer rett når midlene skal fordeles, når budsjettene skal gjøres opp i desember hvert år. Jeg kjenner selv veldig godt til, som kommune- og politiker gjennom nesten 16 år, at det tidvis er krevende.

I den reformen vi legger fram, ser vi at det er viktig å ha avlastning på plass for de pårørende, som gjør en utmerket innsats, og som også blir veldig slitne. Det er også viktig å se på alternativer, som musikkterapi, sanseterapi osv., som er en litt alternativ form, men som gjør at demente faktisk kan klare seg bedre. Det er også viktig for demente å kunne bo lengst mulig hjemme, og det gjør vi også veldig mye for. Vi tilrettelegger for at langt flere kan bo hjemme med de rette virkemidlene.

Spørsmål 10

Presidenten: Dette spørsmålet, fra representanten Anette Trettebergstuen til eldre- og folkehelseministeren, er overført til kulturministeren, som rette vedkommende, men vil likevel bli besvart av eldre- og folkehelseministeren på vegne av kulturministeren, som

er bortreist. Spørsmålet blir tatt opp av representanten Trond Giske.

Trond Giske (A) [12:26:59]: Fra én vikar til en annen tillater jeg meg å stille følgende spørsmål til eldre- og folkehelseministeren:

«For mange eldre er frivilligsentralen både blitt et uformelt treffsted, et sted der en kan få praktisk hjelp, men også et sted den enkelte kan bidra med sin arbeidsinnsats og kunnskap. Til tross for utallige advarsler overførte regjeringen bevilgningene til rammetilskuddet i 2017, og nå er resultatet tydeliggjort i redusert støtte, ifølge undersøkelser fra Norges Frivilligsentraler.

Vil statsråden bidra til at sentralene igjen får sin rettmessige plass i statsbudsjettet?»

Statsråd Åse Michaelsen [12:27:34]: Beslutningen om å overføre ansvaret for frivillighetssentralene fra stat til kommune ble tatt av et flertall på Stortinget etter innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen. I tråd med komiteens innstilling ble det da lagt opp til en overgangsperiode på fire år, altså fra 2017 til 2020, hvor tildeling til kommunene med frivillighetssentraler inngår som særskilt tildelte rammetilskuddsmidler år for år.

I 2017 bevilget Stortinget et rekordstort beløp til frivillighetssentraler, med en økning på 20 mill. kr. Den enkelte kommune mottok en økning som da tilsvarte 47 000 kr per sentral i snitt. I tillegg ble det i 2017 etablert 18 nye frivillighetssentraler i 17 kommuner. I 2018 er bevilgningene økt med ytterligere 20 mill. kr.

Regjeringen har to år på rad bidratt til den største økningen av midler til frivillighetssentraler noensinne. Dette gir en mulighet til å styrke det tilbudet som frivillighetssentralene gir. Etter kun 15 måneder med en overgangsperiode er det for tidlig å konkludere med hvordan overføring av ansvaret for frivillighetssentralene fra stat til kommune har gått. At enkelte kommuner og frivillighetssentraler vil trenge litt tid til å tilpasse seg, bør ikke overraske noen.

Frivillighetssentralene er lokalt forankret og utvikles ut fra lokale forutsetninger. Sentralene er avhengig av et godt samarbeid med kommunale instanser og frivillige organisasjoner for å kunne drive godt. Et kommunalt helhetlig ansvar for sentralene legger til rette for en videreutvikling av ordningen i tråd med lokale behov. Ved å overføre tilskuddet til kommunene har kommunene fått et større og mer helhetlig ansvar for frivilligheten, og det var også en av grunnene til at dette var et forslag som ble vedtatt. Når bevilgningene fra staten til frivillighetssentralene har økt, følger det en klar forventning – og jeg legger trykk på «klar forventning» – om at også kommunene skal prioritere frivillighetssentraler.

Trond Giske (A) [12:29:37]: Jeg takker for svaret og en grundig redegjørelse for den endringen som ble gjennomført. Men for de eldre som opplever at deres frivillighetssentral får mindre penger, hjelper det ikke at intensjonen var at bevilgningene skal opprettholdes.

Vi snakker veldig ofte i denne salen om hvor viktig det er at eldre hjelper eldre, at eldre kan være aktive, at de har et sosialt fellesskap, at vi vil bekjempe ensomhet, og at ikke alt kan løses av staten. Frivillighetssentralen er et glimrende verktøy for å oppnå alle disse målene. Mitt inntrykk var at dette nærmest var en teknisk endring; man skulle bare flytte bevilgninger fra staten til kommunene, men for frivillighetssentralene skulle det ikke være noen forskjell. Tvert imot skulle man gjerne få en styrking.

Da blir mitt spørsmål: Hvorfor i all verden skulle man da gjennomføre det – hvis målet uansett var at frivillighetssentralene skulle få disse pengene? Hadde det ikke vært en enklere og sikrere måte å beholde det direkte statlige tilskuddet eller øremerke ordningen?

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Statsråd Åse Michaelsen [12:30:34]: Målsettingen den gang var nettopp at kommunene skulle få en større oversikt – for en dekker hele frivillighetssektoren – for å kunne se alternativer: Hvordan løser vi oppgavene i vår frivillighetssentral best mulig? Hva kan inn av frivillige og organisasjoner, som kan være med i dette samspillet?

Det som kanskje uroer meg – og jeg er nokså overbevist om at representanten Giske ser det likt – er nettopp det at kommunene må være seg sitt ansvar bevisst her. For selv om midlene nå har kommet, ser en jo at kommunene stort sett viderefører kun den prosentandelen som lå på rundt 40, som de bidro med før, at det er det de fremdeles overfører, men de tar ikke inn over seg at de har fått statlige midler i rammetilskuddet som også skal tilføres. Da må vi kanskje være litt tydelige og si: Vet dere hva, det er faktisk kommet nok midler til å kunne videreføre og gjøre et godt stykke arbeid i kommunene for at frivillighetssentralene skal kunne levere det som var intensjonen her fra Stortinget.

Trond Giske (A) [12:31:32]: Igjen takker jeg for svaret, men jeg opplever at det er en selvmotsigelse her. På den ene siden sier man at grunnen til at man flyttet disse pengene til kommunene, var at kommunene selv skulle bestemme: Er det frivillighetssentraler, er det andre tiltak, eller er det helt andre felt i politikken og samfunnet som skal prioriteres? På den andre siden sier man at det var helt vesentlig at støtten til frivillighets-

sentralene ble opprettholdt. Man får ikke i både pose og sekk her.

Organisasjonen Norges Frivilligsentraler har funnet ut at 50 pst. av frivillighetssentralene har fått mindre tilskudd enn Stortingets forutsetning. 90 pst. gir de pengene som står i grønn bok, det som statsbudsjettet bestemmer, men oppe på disse pengene var det også brukt kommunale midler, og når dette ble slått sammen, kuttet de kommunale midlene. Blant annet forteller små kommuner at man går ned fra en heltidsstilling til en halvtidsstilling som leder av frivillighetssentralen. Denne svekkelsen svekker jo også muligheten for frivilligheten, så tapet blir mange ganger så stort. Og det er da jeg spør: Hadde det ikke vært mye bedre bare å beholde den direkte ordningen vi hadde?

Statsråd Åse Michaelsen [12:32:37]: For det første, det som jeg nevnte med evaluering: Nå har det gått 15 måneder. Jeg tenker vi skal la det gå litt tid til, og så se om dette fungerer eller ikke. La oss nå ta det først.

Så er dette egentlig også en politisk diskusjon om lokaldemokratiet kontra øremerking og bruk av øremerking. Jeg vet også at representanten Giske representerer et parti som også ser på lokaldemokratiets muligheter til å kunne treffe de rette valgene. Og igjen: Når evalueringen kommer, må vi se om dette fungerer, eller om vi må være litt hardere i klypa og faktisk si at det er så viktig for oss at dette fungerer ute i kommunene at vi vil innføre, eller se på, nye tiltak.

Så vil jeg minne om at når reformen Leve hele livet kommer, er nettopp frivilligheten og frivillighetssentralene sett i sammenheng med frivillighetskoordinatorer, sett i sammenheng med frisklivssentraler osv. viktig – det skjer jo veldig mye bra ute i kommunene. Så jeg tenker at vi skal klare å sy dette sammen slik at det fungerer best mulig, med brukeren i sentrum.

Spørsmål 11

Mani Hussaini (A) [12:33:46]: Jeg tillater meg å stille følgende spørsmål til eldre- og folkehelseministeren:

«For mange LHBT-personer innebærer det å bli eldre mye usikkerhet og frykt. Dagens eldre med LHBT+-identitet opplevde å bli sykeliggjort og kriminalisert i mange år på grunn av sin legning.

Vil statsråden ta initiativ til mer forskning på eldre LHBT+-personer i Norge for å kartlegge hvilke særskilte utfordringer de opplever ved å bli eldre og hvordan hjelpetilbudet kan tilpasses denne gruppen?»

Statsråd Åse Michaelsen [12:34:23]: Jeg tenkte jeg skulle putte på en bokstav til og henge på en «i» for interseksualitet, som er det nye begrepet, slik at vi har

hele bredden og ikke ekskluderer noen når det gjelder LHBTI.

Regjeringen vil sikre god helsehjelp og omsorg som gir trygghet og verdighet for eldre og andre som trenger det. Alle skal motta gode og likeverdige tjenester uavhengig av alder, kjønn og ikke minst seksuell legning. Hver enkelt skal bli møtt med respekt og åpenhet. Tjenestene må organiseres med utgangspunkt i pasientens behov, og det gjør meg vondt at mange eldre LHBTI-personer opplever å bli sykkeliggjort og stigmatisert på grunn av sin legning. Sånn vil vi ikke ha det.

Jeg er derfor glad for at regjeringen har lagt fram en handlingsplan mot diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk. Et av målene med planen er å sikre LHBTI-personers rettigheter. I 2017 la regjeringen fram en egen strategi for seksuell helse. Planen tar til orde for at eldre som bor i institusjon eller mottar tjenester i hjemmet, skal få ivaretatt privatliv og mulighet for samliv uavhengig av seksuell orientering eller sivil status. Vi skal utvikle tjenester med utgangspunkt i hva som er viktig for den enkelte.

Eldre ønsker mer individrettede tjenester og mer personsentrert omsorg. Det er en av de viktigste tilbakemeldingene vi har fått i arbeidet med Leve hele livet, som kommer før sommeren. Eldre ønsker å være sjef i eget liv og få mulighet til å leve livet på egne premisser, også når de blir hjelpetrengende. En tjeneste som spør deg hva som er viktig for deg, er en tjeneste som ivaretar de eldre som hele mennesker, uansett bakgrunn og uansett seksuell legning. Beboernes livsfortellinger, verdier og preferanser skal danne utgangspunkt for utforming og gjennomføring av tjenestetilbudet for hver enkelt. I den nye meldingen som kommer, løfter vi fram dette verdigrunnlaget, og jeg tror og håper det vil komme alle eldre til gode, også eldre LHBTI-personer.

Mani Hussaini (A) [12:36:38]: Jeg vil takke statsråden for svaret. Vi skal ikke gå inn i en begrepsdiskusjon, men LHBT og LHBT+ tar med seg de ulike gruppene som går under det begrepet. La nå det ligge.

Jeg hadde håpet statsråden hadde svart på spørsmålet og kommet med noe mer forpliktende enn bare festtaler og ord. Jeg kan anbefale statsråden å se til Arbeiderparti-styrte Oslo, hvor bystyret har forpliktet seg til å igangsette forskning på eldre LHBT-personers situasjon samt oppfordret til etablering av besøkstjeneste for eldre LHBT-personer. Hva kan regjeringen lære av Arbeiderparti-styrte Oslo i arbeidet med eldre LHBT-personer?

Statsråd Åse Michaelsen [12:37:28]: Mer kunnskap, mer forskning, som representanten tar opp i sitt spørsmål, er en viktig brikke i dette. Jeg er overbevist om at både barne- og likestillingsministeren, som har et ho-

vedansvar her, og også forsknings- og høyere utdanningsministeren er opptatt av dette. Jeg som eldre- og folkehelseansvarlig vil iallfall sette fokus videre på dette området.

Min målsetting er at alle skal få leve sitt liv med verdighet. Ingen skal måtte føle at de må tilbake i skapet når de blir pensjonister. Dette er snakk om eldre som sto på barrikadene og kjempet fram rettigheter for andre i en tid da homofili og annet var forbudt. Heldigvis har samfunnet blitt mye mer bevisst på dette enn for bare noen få år siden, men vi har likevel en lang vei å gå når det gjelder kunnskap og holdninger. Det gjelder også helsetjenesten.

Jeg er åpen for å lære av alle kommuner som gjør et godt stykke arbeid. Det viktigste for meg er å sette brukeren i sentrum. Uansett hvilken kommune som leverer med tanke på gode tjenester, skal vi lære av hverandre. Det er det vi skal ha i reformen Leve hele livet. Vi skal lære av hverandre for å kunne rulle ut alle de gode tiltakene som finnes der ute.

Mani Hussaini (A) [12:38:36]: Jeg takker for svaret og er veldig glad for å høre at statsråden er villig til å lære fra Arbeiderparti-styrte Oslo om hvordan vi kan ta bedre vare på våre eldre, også våre eldre med LHBT-identitet.

FRI, Foreningen for kjønns- og seksualitetsmangfold, og Kirkens Bymisjon har et tiltak på Kampen Omsorg+ i Oslo. Tilbudet er kjempegodt besøkt og etterspørres også andre steder i landet. Vil statsråden tilrettelegge for at eldre LHBT-personer får tilgang til trygge møteplasser over hele landet? Og hvordan vil statsråden sørge for at de ansatte i eldreomsorgen har kompetanse til å møte LHBT-personer på en trygg og åpen måte?

Statsråd Åse Michaelsen [12:39:23]: Dette er jo bakgrunnen for at regjeringen har laget en egen handlingsplan mot diskriminering på grunn av seksuell orientering. Et av de viktige tiltakene der er økt bevissthet og kompetanse i helsetjenesten rundt disse personene. Dette skal bidra til at skeive opplever møtet med helsetjenesten best mulig, at ingen skal føle at de må skjule hvem de er. Igjen vil jeg si at når det er gode tiltak, er det nettopp da vi skal lære av hverandre. Dette vil en se når denne reformen blir lagt fram. Nå blir dette gjentakende, for det er så mye som kommer der, som berører akkurat dette. En vil kunne se at en skal lære av hverandre. Mange av de innspillene som er kommet – og vi har fått inn 230–240 ulike forslag – baserer seg på kommuner hvor Arbeiderpartiet sitter i førersetet, kommuner hvor Kristelig Folkeparti sitter i førersetet, eller Senterpartiet, nettopp fordi dette er en tverrpolitisk plan som vi skal få til og løfte i flokk. Jeg håper det er et godt svar til representanten.

Spørsmål 12

Presidenten: Dette spørsmålet, fra representanten Tuva Moflag til eldre- og folkehelseministeren, er overført til kommunal- og regionalministeren som rette vedkomande, men vil verta svara på av eldre- og folkehelseministeren på vegner av kommunal- og regionalministeren, som er bortreist.

Tuva Moflag (A) [12:40:39]: «Gjennom ny teknologi og digitalisering kan innbyggere få tilgang til bedre velferdsløsninger. For mange oppleves dette imidlertid som et tap, da de ikke lenger klarer å bruke tjenestene. SSB anslår at 400 000 innbyggere i Norge ikke bruker internett.

Hva vil statsråden gjøre for å forhindre digitalt utenforskap i en stadig mer teknologisk og digitalisert hverdag, og støtter hun forslaget om at all skriftlig kommunikasjon med staten skal være digital innen 2025?»

Statsråd Åse Michaelsen [12:41:15]: Jeg takker representanten for dette spørsmålet, for jeg synes det er veldig, veldig viktig. Vi har sett at det også i media har blitt løftet opp som sak. Jeg er spesielt opptatt av det, for jeg hadde min mor i dette utenforskapet – for å kalle det det. Jeg synes at dagene er krevende på mange områder for dem som sliter med dette.

Regjeringen har som ambisjon at Norge skal ligge i front internasjonalt i å utvikle den digitale forvaltningen, og nettbaserte tjenester skal være hovedregelen for forvaltningens kommunikasjon med innbyggere og næringsliv. Regjeringen har som mål at alle innbyggere skal kunne betjene seg selv på nett, ikke minst når det gjelder offentlige tjenester. For å kunne nå dette målet må alle sikres tilgang til nett og ha et minimum av digital kompetanse.

For å sikre at flest mulig innbyggere kan benytte seg av digitale tjenester har regjeringen i mange år støttet ulike tiltak for å hjelpe i gang dem med liten eller manglende digital kompetanse. Seniornett Norge mottar årlig midler for å drive kurs og opplæring blant de eldre i landet. Mange folkebibliotek i kommunene tilbyr hjelp og kurs i bruk av ulike internettjenester og bruk av digitale verktøy. Kommunal- og moderniseringsdepartementet har i flere år gitt tilskudd til ulike tiltak for å øke befolkningens digitale deltakelse og kompetanse.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet har også inngått en avtale med KS for å utvikle Digihjelpen, et tilbud rundt om i landet. Digihjelp-tilbudet skal være et lavterskeltilbud for innbyggere som mangler eller har liten digital kompetanse, og skal hjelpe dem i gang med å bruke digitale offentlige tjenester. Og vi ser i reformen Leve hele livet, som kommer, at ulike kommuner tester ut ulike muligheter for hvordan de kan koble generasjo-

nene sammen. Hvis jeg husker rett her jeg står nå, tror jeg bl.a. Horten kommune har lagt en del studenthybler til sykehjem, hvor studentene kan leie billige hybler mot å delta på ettermiddagen med digital opplæring og være aktiv i de eldres hverdag på sykehjemmet.

Tuva Moflag (A) [12:43:29]: Jeg takker ministeren for svaret om ulike opplæringstiltak, men spørsmålet mitt var om hun støtter forslaget om at all skriftlig kommunikasjon med staten skal være digital innen 2025. Til tross for disse tiltakene er det over 400 000 innbyggere i Norge som ikke bruker internett. Skal de tvinges inn, eller skal de møtes med respekt og en tjeneste de kan benytte seg av? Jeg ønsker at statsråden presiserer sitt svar.

Statsråd Åse Michaelsen [12:44:06]: Jeg stiller meg bak det regjeringen har lagt fram, men jeg tenker også at vi må se på utfordringen. Hvordan når vi ut? Kommunene har også et stort ansvar for hvordan de når ut til sine innbyggere. Blant annet har jeg hatt en dialog med ulike kommuner, og ikke minst med KS, om at kommunene f.eks. kan lage en slags telefonkatalog med de viktigste telefonnumrene på papir, for bare det er en utfordring for veldig mange eldre som ikke har tilgang. De får ingen telefonkatalog, og når de ikke kan gå på nett og google, så sitter de der. Det er en ting jeg oppfordrer kommunene til å se på – eller det med å gå ut med viktig informasjon i papirform i postkassen til eldre som har behov for det. Det er også viktig at kommunene kjenner sin kommune, når ut og vet hvem det er som sliter. Den kartleggingen har jeg også tatt opp og sagt at vi må møte disse menneskene med verdighet. De skal ha mulighet til å delta i samfunnet slik det er.

Tuva Moflag (A) [12:45:05]: Jeg er usikker på om det er det å gjeninnføre telefonkatalogen som er det viktigste tiltaket. Men det er positivt at statsråden viser til tiltak som er tilpasset dem som er utenfor det digitale.

Jeg vil stille et konkret spørsmål, for mange har vært frustrert over at de ikke lenger har tilgang til pensjonsslippen. Den 1. juli i år vil pensjonister som har behov for det, igjen få tilgang til pensjonsslippen på papir. Er statsråden glad for at pensjonister igjen får tilgang til viktig informasjon om egen lønn og skatt?

Statsråd Åse Michaelsen [12:45:48]: Jeg er jo glad for at enhver får det man har behov for. Selvfølgelig er jeg det.

Jeg nevnte i mitt tilsvare på forrige spørsmål bare noen av sakene. Det er jo langt mer man skal gjøre. Det var bare for å vise litt billedlig at aller mest er det kommunene som har et ansvar her. Jeg tenker det er et par ting som også er krevende, og som en har lett for å glemme.

Det er at eldre veldig ofte ikke kan bruke smartteknologien. De vil kanskje, men kan ikke fordi de har tørre hender. Det å bruke fingertuppene i smartteknologien er ikke enkelt. Derfor har bl.a. Kreftforeningen gått til innkjøp av noe som heter KOMP, som er et middel som gjør at man kan få mye tettere kontakt via et system. Det er en slags forstørret iPad, hvor man har en av- og på-knapp, og hvor man kan få masse kunnskap inn gjennom bare av- og på-knappen. Man trenger ikke all den kunnskapen som man ellers må ha. Det skjer veldig mye på dette området der ute, og jeg tror veldig mange i markedet også vil gi tilbud om ulike ting slik at vi kan møte denne utfordringen. Og det støtter jeg opp om.

Spørsmål 13

Lise Christoffersen (A) [12:47:02]: «Regjeringa sier i Jeløya-erklæringen at den vil ta i bruk konkurranse for å få bedre tjenester og en effektiv tjenesteproduksjon, og at private tilbydere bør kunne konkurrere om å levere offentlig finansierte tjenester på samme vilkår som offentlige virksomheter der det er fornuftig.

Hva vil statsråden og regjeringa gjøre for å sikre ansattes lønns-, arbeids- og pensjonsvilkår ved konkurranseutsetting og/eller privatisering av eldreomsorgstjenester i kommunene?»

Statsråd Åse Michaelsen [12:47:36]: Pasient og bruker skal motta forsvarlige tjenester av god kvalitet, uansett hvem som er leverandør av tjenestene. Det vil jeg presisere innledningsvis. Både helse- og omsorgstjenesteloven og pasient- og brukerrettighetsloven legger opp til at pasienter har det samme kravet på gode og forsvarlige tjenester, uavhengig av om man mottar tjenester fra kommunen eller fra private aktører som har avtale med kommunen.

Regjeringen mener at offentlig sektor må gå foran i arbeidet med å fremme et seriøst arbeidsliv også når det gjelder anskaffelser.

Forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter pålegger offentlige virksomheter å stille krav til visse lønns- og arbeidsvilkår hos leverandørene. Forskriften er forankret hos arbeids- og sosialministeren. Arbeidstilsynet fører tilsyn med at offentlige virksomheter etterlever pliktene. Forskriften stiller krav om at arbeidstid, lønn og dekning av utgifter til reise, kost og losji skal være i samsvar med allmenngjøringsforskriften, der den gjelder. Der allmenngjøringsforskriften ikke gjelder, skal lønns- og arbeidsvilkårene være i samsvar med landsomfattende tariffavtaler for den aktuelle bransjen.

Ved fastsettelse av hvilke vilkår det skal stilles krav om etter denne forskriften, er det vurdert hva som til-

lates etter EØS-retten. Særlig gjelder det reglene om fri flyt av tjenester. Når det gjelder krav om pensjonsrettigheter på et visst nivå, må dette også vurderes opp mot EØS-retten.

For ordens skyld vil jeg vise til at spørsmål om lønns-, arbeids- og pensjonsvilkår ble behandlet i forbindelse med Dokument 8:32 S for 2017–2018 om å sikre åpenhet i helse- og omsorgsinstitusjoner som utfører tjenester i kommunal regi. Stortinget anmodet da regjeringen om å vurdere hvordan det kan sikres at aktører som mottar offentlige tilskudd til drift av helse- og omsorgstjenester, har lønns-, arbeids- og pensjonsvilkår på linje med det som gjelder i de offentlige virksomhetene. Regjeringen vil derfor på egnet måte komme tilbake til Stortinget med dette. Det jobbes det med.

Lise Christoffersen (A) [12:49:41]: Jeg takker for svaret.

Stortinget gjorde i går et vedtak mot regjeringspartienes stemmer, hvor Stortinget ber regjeringa vurdere hvordan en kan motvirke at bruk av anbud i offentlig sektor svekker ansattes pensjonsvilkår. Det er særlig der en ser de store forskjellene, men selvfølgelig også når det gjelder lønn. Når Jeløya-erklæringen sier at private skal få konkurrere på samme vilkår som de offentlige, lurer jeg på om det – etter statsrådens definisjon av «konkurranse på like vilkår» – faktisk skjer, når en privat tilbyder kan ta ut stort utbytte og se bort fra de ansattes lønn og allerede opptjente pensjonsrettigheter ved konkurranseutsetting.

Statsråd Åse Michaelsen [12:50:38]: Forskriften om lønns- og arbeidsvilkår regulerer bare hva offentlige oppdragsgivere skal stille krav om, ikke hva de kan velge å stille krav om. Det er ikke gjort en fullstendig vurdering av hvorvidt det er rom for å stille krav om andre lønns- og arbeidsvilkår, f.eks. pensjonsrettighetene på et visst nivå. Slike krav må bl.a. vurderes opp mot EØS-retten.

Jeg tenker at arbeids- og sosialministeren vil kunne utdype dette langt mer senere, da dette spørsmålet berører hennes saksfelt mest.

Lise Christoffersen (A) [12:51:07]: Jeg takker for svaret. Spørsmålet mitt gikk egentlig på hva statsråden selv mener er definisjonen av «like vilkår».

For å vinkle det litt annerledes: Jeløya-erklæringen sier også når det er «fornuftig». I Drammen har kommunen under Høyre og Fremskrittspartiet siden 2016 kastet 5 mill. kr ut av vinduet på å markedsføre privat hjemmesykepleie på glanset papir til alle som søker om kommunale tjenester – en av tilbyderne var Unicare, som vi vet har lavt lønnsnivå og dårlige pensjonsrettigheter – men brukerne vil ikke ha det. I går ble tapsprosjektet be-

gravd – mot Fremskrittspartiets stemmer – av kommunen selv. Er statsråden enig med sine partifeller i Drammen i at dette tapsprosjektet er en fornuftig form for konkurranseutsetting av offentlig eldreomsorg og en fornuftig bruk av offentlige penger?

Statsråd Åse Michaelsen [12:52:06]: Jeg tenker at hva den enkelte kommune ser som viktig for seg og sitt kommunegrunnlag, er viktig. Jeg tar ikke stilling til hva den enkelte kommune og våre representanter har valgt å gå for. Da må jeg sette meg inn i saken. Og jeg kan ikke gå inn i et enkeltvedtak som er gjort i Drammen, hvis jeg forsto det rett.

Ellers er det jo opp til den enkelte kommune om den ønsker å benytte seg av private leverandører – og eventuelt også av fritt brukervalg. Kommunenes ansvar for å sørge for nødvendige og forsvarlige tjenester til pasient og bruker ligger fast. Helse- og omsorgstjenesteloven åpner for at kommunen kan inngå avtaler med andre offentlige eller private aktører om tjenesteytingen. Men en skal i enhver kommune være veldig obs på hva brukerne – som skal være i sentrum – ønsker seg. Hvis det er områder som ikke fungerer, tenker jeg at en skal bruke den muligheten en har, både til klagerett og til å gå i dybden og se på hva som kan gjøres bedre.

Spørsmål 14

Martin Henriksen (A) [12:53:21]: «I 2007 opprettet Stoltenberg II-regjeringa Den kulturelle spaserstokken, DKSp, som gjennom øremerkede midler ga eldre mennesker gode kulturopplevelser. I 2014 foreslo den blå-blå-regjeringa å legge ned ordningen. Etter stort press ble likevel DKSp videreført, men da uten øremerkede midler.

Kan statsråden redegjøre for bruken av DKSp i dag, dvs. økonomi, antall forestillinger, geografisk nedslagsfelt m.m.?»

Statsråd Åse Michaelsen [12:53:57]: Denne regjeringen vil sikre en god og verdig omsorg tilpasset individuelle behov. Tilbudet må bygges ut videre for å gi alle som trenger det, et tilbud med kvalitet og ikke minst aktivitet.

En rekke undersøkelser tyder dessverre på at dagens omsorgstjenester kommer til kort på det sosiale og det kulturelle området. Spesielt gjelder dette beboere i sykehjem og omsorgsboliger og også andre som har stort behov for bistand.

Aktivitet og fellesskap er et av hovedområdene i reformen Leve hele livet. Mange kommuner arbeider systematisk og godt med å ivareta brukernes sosiale og kulturelle behov. I f.eks. Kristiansand kommune har de eta-

blert en egen kulturrullator. Det er en flyttbar kulturformidler som legger til rette kulturopplevelser for personer som ikke kan oppsøke kulturtilbud selv. I Trondheim har de bl.a. gjennom midler fra Den kulturelle spaserstokken, som ble nevnt, en rekke kulturarrangementer på ulike arenaer i hele byen. Samtidig tilbyr de arrangementer på helse- og velferdssentre og nærmiljøarenaer i alle bydeler.

Gjennom den nye reformen som kommer, skal vi spre gode erfaringer og ideer, slik at kommunene kan lære av hverandre og velge gode løsninger til det beste for den enkelte bruker. Kommunene og lokaldemokratiet står sterkt i å kunne velge innretningene og tiltakene selv.

Fra og med 2014 ble midlene til Den kulturelle spaserstokken fordelt som en del av rammetilskuddet til fylkeskommunene fra staten. De mer konkrete spørsmålene om Den kulturelle spaserstokken som gjelder økonomi, antall forestillinger og geografisk nedslagsfelt, må representanten Henriksen derfor rette til kommunal- og moderniseringsministeren. Også kulturministeren kan være rett adressat for enkelte oppfølgings spørsmål da Den kulturelle spaserstokken opprinnelig lå under Kulturdepartementet.

Martin Henriksen (A) [12:55:55]: Jeg går ut fra at ulike statsråder både kan snakke sammen, sende e-post og via annen kommunikasjon finne fram til den informasjonen man trenger når man henvender seg til regjeringen.

Det er mye engasjement der ute, noe statsråden helt riktig viste til, for å sikre sosiale opplevelser og kultur for de eldre. Det er veldig mange gode eksempler. Det er også sånn at disse tilbudene må utformes lokalt. Da Høyre-Fremskrittsparti-regjeringa foreslo å legge ned Den kulturelle spaserstokken, ble det jo et tilnærmet opprør mange steder, og det ble ikke tatt nådig opp.

Nå er det heldigvis sånn at midlene ikke ble fjernet, men man fjernet øremerkingen. Dersom man mener at mange av midlene blir brukt etter hensikten, og det er et viktig tilbud, vil ikke statsråden da i hvert fall synes at det er en interessant tanke å skaffe seg en skikkelig oversikt gjennom å ha en enkel rapportering for bruk av midlene, bl.a. sånn at man kan se hvordan man eventuelt kan styrke ordningen på best mulig måte?

Statsråd Åse Michaelsen [12:57:03]: Nå er det sånn at de midlene ble overført til fylkeskommunene. Når de er overført, må kommunene selv være med og søke fylkeskommunen direkte for å utløse midler, og ikke Kulturdepartementet, slik det var før.

Det igjen skal gi mangfold – det at hver kommune er unik på sin måte og legger opp sitt opplegg. Når vi nå har reist rundt for å samle inn informasjon og kunnskap om

hva som skjer på det kulturelle planet for de eldre og andre ute i samfunnet, i forbindelse med Leve hele livet-reformen, ser vi at mange kommuner gjør et fantastisk stykke arbeid, og de løser ulike utfordringer på vidt forskjellige måter. Jeg tenker at vi skal lære av hverandre. Det er noe av det viktigste.

Ressurser er en viktig brikke i dette, noe representanten også tar opp, men jeg tenker også at vi ikke skal la lokaldemokratiet forvitne på grunn av at vi har endret linjen for å søke om midler. Jeg tror det er viktig at man er på og kjenner sin egen kommune når man søker om midler, for å få gode kulturelle tiltak.

Martin Henriksen (A) [12:58:10]: Det er jo kunnskapen og engasjementet lokalt som er viktigst, og overføringen av midler til Den kulturelle spaserstokken til fylkene skjedde faktisk under den rød-grønne regjeringa. Det vi vet, er at kulturelle opplevelser kan ha store psykiske og helsemessige effekter for eldre. Det kan berike livene deres og f.eks. styrke deler av minnet til mennesker med demens og hukommelsessvikt.

Det gjøres mye godt arbeid mange steder, og det som er interessant for Arbeiderpartiet, er å se på hvordan man kan styrke ordninger som Den kulturelle spaserstokken og arbeidet med kultur for eldre. Da gjelder det både å dele de beste erfaringene og å se hvordan ressursene er brukt. Da trenger vi også bedre kunnskap om behovene til de eldre og om hvordan f.eks. midlene til Den kulturelle spaserstokken faktisk har hatt effekt.

Derfor vil jeg igjen spørre statsråden om hun ikke mener det er viktig å få en bedre og riktig kunnskap om ordningen, og dermed bedre kunne vurdere om den også kan styrkes fra nasjonalt hold.

Statsråd Åse Michaelsen [12:59:18]: All kunnskap er god kunnskap, absolutt. Men igjen: De mer konkrete spørsmålene som representanten tok opp om Den kulturelle spaserstokken, når det gjelder både økonomi, antall forestillinger og geografisk nedslagsfelt, må representanten ta direkte med kommunal- og moderniseringsministeren, for det er der dette ligger.

Vi kunne selvfølgelig samsnakket, men da ville jeg stått her og brukt mye tid bare på å forklare hvor mye som er her, og hvor mye som er der. Det tror jeg er misbruk av tiden.

Det jeg tror er viktigst for oss, både representanten Henriksen og meg, er å sikre et best mulig tilbud. Da må både frivilligheten og organisasjoner inn, og vi må klare å bygge dette i fellesskap. Jeg tenker at for å løse dette i framtiden når vi vet at det kommer langt flere eldre og flere blir demente, må vi ha organisasjonene og de frivillige med på laget. Det er én gruppe som er vel så viktig, og det er de pårørende rundt den enkelte eldre. Det må

vi også klare å få inn i denne breddetenkningen som jeg er sikker på at representanten også er opptatt av.

Spørsmål 15

Fra representanten Per Espen Stoknes til klima- og miljøministeren:

«Den blå-blå-regjeringen ga for noen år siden tillatelse til fornøyleskjøring med snøscooter i skog og fjell på tvers av rådene fra en samlet miljø- og friluftslivsbevegelse i Norge. En ny rapport fra Transportøkonomisk institutt viser nå at 25 pst. av snøscooterne i Norge kjører der det ikke er lov. I vinter er det påvist mange tilfeller av ulovlig kjøring, noe som rammer både dyreliv og det tradisjonelle friluftslivet.

Hvilke tiltak vil regjeringen iverksette for å begrense det store omfanget av ulovlig motorferdsel i naturen vår?»

Presidenten: Dette spørsmålet må utsettes til neste spørretime, da statsråden er bortreist.

Spørsmål 16

Presidenten: Dette spørsmålet, frå representanten Emilie Enger Mehl til klima- og miljøministeren, vil verta svara på av forskings- og høgare utdanningsministeren på vegner av klima- og miljøministeren.

Emilie Enger Mehl (Sp) [13:00:47]: «Hvorfor har statsråden stoppet lisensjakten på ulv utenfor ulvesonen når antall ulv nå er langt over Stortingets vedtatte bestandsmål, og hvordan har han vurdert økt risiko for angrep som en konsekvens av dette?»

Statsråd Iselin Nybø [13:01:05]: Som klima- og miljøministeren redegjorde for i Stortinget forrige uke, har han ikke stanset lisensfelling av ulv. Lisensfelling er denne vinteren gjennomført innenfor den tidsperioden som er fastsatt etter gjeldende regelverk. Det er altså ingen endringer i dette fra tidligere år.

Klima- og miljødepartementet har denne vinteren hatt på høring et forslag om å utvide lisensfellingsperioden for ulv utenfor ulvesonen. Lisensfellingsperioden er i dag fra 1. oktober til 31. mars, og departementet ba om synspunkter på et forslag om ytterligere utvidelse av perioden. Det har kommet mange innspill til klima- og miljøministeren i den saken. Blant disse var også vurderinger av risikoen for at såkalte genetisk verdifulle ulver blir skutt under lisensfelling.

Den sør-skandinaviske ulvebestanden er sterkt innavlet, og i gjennomsnitt har ulvene et slektskapsforhold som tilsvarer det man finner hos helsøsken. Det er

en svært alvorlig situasjon som på sikt kan medføre at bestanden dør ut. Vi er derfor avhengig av at nye ulver fra den finsk-russiske bestanden jevnlig vandrer inn og etablerer seg i den sør-skandinaviske ulvebestanden.

Det registreres jevnlig finsk-russiske innvandrere i både Norge og Sverige. Imidlertid er det svært få av disse som overlever og lykkes med å etablere seg i den sør-skandinaviske bestanden. En konsekvens hvis vi ikke får inn friske gener fra flere finsk-russiske ulver, kan være at man bør ha en langt større sør-skandinavisk ulvebestand, nettopp for å sikre bestandens overlevelse, noe vi også er internasjonalt forpliktet til.

På bakgrunn av de innspillene som har kommet inn, vil klima- og miljøministeren ha behov for noe mer tid til å vurdere lisensfelleringsperiodens varighet. At man vurderer løsninger som gir en best mulig beskyttelse av genetisk verdifulle ulver, kan være viktig hvis antallet ulver skal holdes på ca. det nivået vi har i dag i Sør-Skandinavia. Jeg vil jo anta at også representanten er interessert i at vi lykkes best mulig med akkurat det.

Emilie Enger Mehl (Sp) [13:03:47]: Alle rapporter sier nå at vi ligger langt over bestandsmålet for ulv, og ulvene utenfor ulvesonen er for det aller meste streifdyr, enkeltindivider som beveger seg fort og raskt over lange avstander. Det er veldig vanskelig å forutse bevegelsesmønsteret deres. Det må være i alles interesse at vi får effektivt uttak av de dyrene, for det er også de som har det største skadepotensialet. Vi har sett at de har forårsaket store angrep, både i 2016 og i 2017.

Det var altså et forslag fra KMD selv om å utvide jaktperioden allerede i år. Da mener jeg at det må være svært gode argumenter for å hindre mer effektiv jakt på de dyrene. Av de 22 høringsinstansene som uttalte seg, har altså 19 vært positive til å utvide jaktperioden i forkant og 13 til også å utvide den til ut april. Så da lurer jeg på: Hvilke avveininger er det egentlig regjeringen har gjort mellom de tre instansene som ikke vil utvide jaktperioden, og de 19 som vil gjøre det?

Statsråd Iselin Nybø [13:04:54]: Som jeg også redegjorde for i hovedsvaret, og som representanten selv er inne på nå, er det flere innspill som har kommet inn, og det er et behov for å vurdere de innspillene. Det er nettopp den vurderingen som klima- og miljøministeren gjør nå. Det er for tidlig å kunne si hvordan det skal konkluderes, men det er nettopp de innspillene som er kommet inn, som også er under vurdering nå.

Emilie Enger Mehl (Sp) [13:05:29]: Det er sånn at de fleste, i hvert fall de som er enige om at vi må regulere ulvebestanden, mener at det bør være lokal innflytelse over det. Derfor har vi bl.a. rovviltneemdene. Jeg synes det er rart at man, når det er fastsatt en kvote – det er en

prosess, det har kommet en kvote – ikke kan jakte mer på grunn av tre høringsinstanser som har spilt inn at man er redd for genetisk viktige individer. Det er høringsinstanser som er imot noe jakt på ulv i det hele tatt, og som ikke er interessert i en effektiv jakt. Da lurer jeg på: Hva er det som er så farlig med å få tatt ut den kvoten? Er det ikke i regjeringens interesse å ta ut kvoten, eller er det sånn at regjeringen frykter at en økt jakttid også ville øke sjansen for at kvoten faktisk blir tatt ut?

Statsråd Iselin Nybø [13:06:24]: Vi er nå inne i den delen av året der det er yngletidsfredning av ulv, og det er derfor ikke aktuelt å gjøre en ny vurdering av uttak i ulveflokkene denne våren. Bestandssituasjonen som endelig rapporteres 1. juni, vil være en del av grunnlaget for de vurderingene som skal gjøres av lisensfelleringskvoter i den kommende lisensfelleringsperioden til høsten og vinteren 2018/2019. Det kan ikke på dette tidspunktet spekuleres i hvor mange ulver som eventuelt skal felles til vinteren. Det er saker som vil bli behandlet – som også representanten er inne på – av rovviltneemdene og Klima- og miljødepartementet i løpet av sommeren og høsten.

Spørsmål 17

Presidenten: Dette spørsmålet, frå representanten Solfrid Lerbrekk til forskings- og høgare utdanningsministeren, vil verta teke opp av representanten Eirik Faret Sakariassen. Eg vil påtala at han kanskje kan ta av seg skjerfet før han stiller spørsmålet.

Eirik Faret Sakariassen (SV) [13:07:41]: Jeg viser til Grunnloven § 66 om ytringsfriheten som tilfaller denne talerstolen, og Stortingets forretningsorden om at eventuelle innsigelser på språkbruk og klesdrakt tas etter at innlegget er holdt, og dette må ses i sammenheng.

Jeg tillater meg å stille spørsmål til forsknings- og høyere utdanningsministeren:

«Universitetet i Stavanger, UiS, har et samarbeid med det israelske universitetet Technion, som samarbeider med Elbit Systems, som oljefondet i 2009 kastet ut av sin portefølje på grunn av «særlig grove brudd på grunnleggende etiske normer». Gjennom sitt samarbeid med Elbit og den israelske hæren bidrar Technion til brudd på folkeretten og menneskerettighetene i okkuperte palestinske områder.

Mener statsråden UiS har et moralsk og etisk ansvar for å unngå samarbeid som kan bidra til å opprettholde okkupasjonen og brudd på folkeretten?»

Statsråd Iselin Nybø [13:08:35]: Regjeringen tror på dialog og samarbeid for å løse konflikter og for å skape

tillit og er uenig med dem som tar til orde for boikott av Israel. Norge har nære, langvarige og vennskapelige forbindelser med både israelerne og palestinerne og ønsker et bredt politisk, kulturelt, akademisk og økonomisk samarbeid med begge parter.

Det er et betydelig samarbeid mellom norske og israelske forskere og kunnskapsmiljøer. Norge inngikk en intensjonsavtale om samarbeid om forskning og utvikling med Israel i januar 2017. Målet for dette samarbeidet er bl.a. å styrke det akademiske samarbeidet innenfor områder Norge og Israel er enige om. Regjeringen legger til grunn internasjonalt anerkjente grenser når vi inngår avtaler med andre stater. Når det gjelder Israel, betyr dette territoriet Israel kontrollerte før 4. juni 1967. Regjeringen mener de israelske bosettingene på okkupert område er folkerettsstridige.

Universitetet i Stavanger har et faglig samarbeid med Technion – Israel Institute of Technology i Israel. Samarbeidet er forankret i en såkalt MoU-avtale og er knyttet til fagfeltene petroleumsteknologi og basisfagene matematikk, fysikk og kjemi. Avtalen ble inngått i 2013 og utløper 31. desember 2018. Samarbeidet mellom Technion og UiS har ifølge UiS ikke hatt forbindelser eller samarbeid med verken det israelske forsvaret eller selskapet Elbit Systems Ltd.

Konkret har samarbeidet innebåret at to UiS-forskere har vært gjesteforelesere på Technion i offshoreteknologiske emner. Kunnskapen delt i undervisningen er den samme kunnskapen som er delt på internasjonale åpne forskningskonferanser og i lærebøker brukt i flere land. I tillegg har to masterstudenter vært på utveksling fra Technion, hvorav en av studentene har israelsk arabisk bakgrunn. I dag er en stipendiat fra Technion tilknyttet UiS.

UiS' avtale med Technion er og har hele tiden utelukkende vært bygd på et faglig akademisk grunnlag, og universitetet selv viser til at fagfolkene alltid har foretatt grundige etiske vurderinger av det spesifikke faglige samarbeidet.

Presidenten: Eg må be representanten Sakariassen ta av seg skjærfet før han får ordet.

Eirik Faret Sakariassen (SV) [13:11:36]: For å knytte noen kommentarer til det som skjer i Gaza akkurat nå: En må si at det er hjerteskjærende. Det er heller ikke første gang, og jeg frykter at noe lignende kan skje også senere.

Bare for å gjøre det klart og tydelig fra denne talerstol: SV er ikke for en akademisk boikott. Jeg er heller ikke for en akademisk boikott. Men i dette spesielle tilfellet mener jeg at en må stille høyere etiske krav til den type samarbeid, for det er en helt spesiell institusjon, som har tett forbindelse til Hæren, som har tett forbindelse til

selskaper som vårt eget oljefond ikke aksepterer. Da mener jeg at en akademisk institusjon må stille strenge og høye moralske og etiske krav. Mener statsråden at UiS kan samarbeide også i framtiden?

Statsråd Iselin Nybø [13:12:37]: Jeg mener at våre universiteter og høyskoler må kunne stå i disse debattene som representanten nå tar opp. Men norske universiteter og høyskoler står fritt til å avgjøre hva slags institusjoner de ønsker å samarbeide med. Universitets- og høyskoleloven presiserer at universiteter og høyskoler skal fremme og verne om akademisk frihet. Institusjonene har rett til å utforme sitt eget faglige og verdimesige grunnlag innenfor de rammene som er fastsatt i norsk lov. Den lovfestede akademiske friheten innebærer samtidig at universiteter og høyskoler verken kan generelt pålegge eller forby sine forskere å samarbeide med forskere fra Israel. På bakgrunn av det ser jeg det heller ikke som riktig – og jeg mener også at det ikke nødvendigvis foreligger et rettslig grunnlag for – at Kunnskapsdepartementet kan gripe inn i samarbeidet mellom UiS og Technion.

Eirik Faret Sakariassen (SV) [13:13:43]: Statsråden gir svar, og jeg oppfatter at en vektlegger den akademiske friheten. Den akademiske friheten er jeg også veldig opptatt av, og jeg mener det er viktig at man på faglig grunnlag kan ha samarbeid med forskere fra nesten alle land i verden. Men det er en forskjell på det å ha enkelte faglige samarbeid og det å gå videre med en så forpliktende og tett avtale som dette. Nå vet vi at avtalen skal behandles i løpet av dette året, og mest sannsynlig fornyes. Da blir mitt siste spørsmål til statsråden i denne omgang: Mener statsråden at Universitetet i Stavanger bør fortsette med dette samarbeidet?

Statsråd Iselin Nybø [13:14:29]: Som jeg sa i mitt forrige innlegg, er det to aspekter ved dette spørsmålet. Det første er: Har vi en juridisk mulighet til å instruere UiS med hensyn til å avslutte dette samarbeidet? Nå skal ikke jeg stå og si at svaret helt sikkert er det ene eller helt sikkert det andre, men vi er iallfall helt klart på et område der vi ikke nødvendigvis har den juridiske muligheten til å gjøre det. Men det viktigste spørsmålet er: Ønsker vi at Kunnskapsdepartementet skal gå inn og overstyre enkeltinstitusjoner i slike samarbeid som dette? På det er mitt svar helt klart: Nei. De vurderingene som representanten her trekker opp, er vurderinger som Universitetet i Stavanger må ta i sin egen institusjon – dette er refleksjoner de må gjøre selv, på sin egen institusjon. For dette handler for meg om universitetenes og høyskolenes autonomi, og det er nettopp såne avtaler som dette som må vurderes ute i egen institusjon, og ikke fra Kunnskapsdepartementets side.

Spørsmål 18

Jan Bøhler (A) [13:15:50]: Jeg vil gjerne stille følgende spørsmål til justis-, beredskaps- og innvandringsministeren:

«Det var viktig og nødvendig at regjeringen 2. oktober 2016 la fram en handlingsplan mot antisemittisme. Tiltak 6 i planen er å «registrere antisemittisme som motiv for hatkriminalitet i alle politidistrikter». Likevel skal det fortsatt være slik at rapporteringen om hatkriminalitet etter halvannet år ikke er oppdatert slik regjeringen lovte, og at det kun er Oslo politidistrikt som på eget initiativ registrerer antisemittisme manuelt.

Hva er grunnen til at det tar så lang tid å gjennomføre pkt. 6, og når vil regjeringen sørge for det?»

Statsråd Tor Mikkell Vara [13:16:34]: Det siste året har vi sett angrep på jødiske mål i Europa og fått rapporter om økt forekomst av antisemittiske hendelser i europeiske land. Det har også vært angrep på jødiske mål i Norge, og det finnes negative holdninger til jøder i den norske befolkning. Regjeringen har vedtatt en egen handlingsplan mot antisemittisme fordi vi ønsker å ta tak i fordommer og hets mot jøder – på skoler, i lokalsamfunn og på internett.

Politidirektoratet publiserer hvert år statistikk over hatkriminalitet. Av statistikken fremgår det ikke hvor mange av anmeldelsene på landsbasis som har antisemittisk motiv. Kunnskap om denne typen kriminalitet er imidlertid viktig. Derfor ønsker regjeringen at politiet skal registrere hatkriminalitet med antisemittisk motiv, og dette er forankret i regjeringens handlingsplan mot antisemittisme.

Den registreringen som skal skje, skal skje i politiets straffesakssystem, BL. Politidirektoratet opplyser at det nå er etablert nye rutiner for registrering av antisemittisme som hatmotiv i BL. Løsningen er nå til faglig godkjenning i Politidirektoratet før implementeringen kan starte. Jeg forventer bedre registrering og mer presise tall for denne typen alvorlig kriminalitet i framtiden.

Den konkrete registreringsløsningen har tatt lengre tid å få ferdigstilt enn forutsatt. Dette skyldes andre endringer som også er foretatt i straffesakssystemet, altså en ren kapasitetsutfordring. Jeg kan opplyse om at Politidirektoratet nå til våren ferdigstiller en felles veileder for politiets registrering av hatkriminalitet. Det er foretatt en grundig gjennomgang av lovverket og hvordan registreringen skal gjøres.

Regjeringens innsats mot antisemittisme er nært beslektet med regjeringens samlede innsats mot hatkriminalitet, tiltak som også er forankret i regjeringens strategi mot hatefulle ytringer. Når den nye registreringsløsningen kommer på plass, vil vi ha et nyttig verktøy for å

øke kunnskapen og målrette innsatsen mot hatkriminalitet.

Jan Bøhler (A) [13:18:41]: Jeg takker statsråden for et grundig svar og for at ting nå skal skje. Jeg er veldig enig i statsrådets understrekning av hvor viktig dette er, sett i lys av utviklingen i verden, hvor det er økt innflytelse – også hos oss – fra kulturer hvor antisemittisme er mer forekommende. Vi ser også at hvordan folk nå opererer på nettet, gjør at dette kommer nærmere mange. Så det er bra at det skal skje nå. Men jeg må jo si at når dette nå er høyt prioritert – som det også var da det ble lagt fram i handlingsplanen 2. oktober 2016 – så har det tatt lang tid. Når man legger fram en handlingsplan for å handle, så er det lang tid med halvannet år for å få gjennomført det. Så jeg regner med at statsråden er enig med meg i – statsråden er jo er ny i stolen og har ikke personlig ansvar for det – at det har gått veldig sakte, og at det er synd at en sånn sak ikke prioriteres.

Jeg vil også spørre statsråden om han nå vet når, eller hvordan, man vil rapportere om status for handlingsplanen for øvrig.

Statsråd Tor Mikkell Vara [13:19:42]: Jeg har ikke oversikt over hvordan vi skal rapportere for handlingsplanen for øvrig. Men når det gjelder denne registreringen, vil jeg si at jeg også synes at det har tatt lang tid, men dette skal avklares praktisk, både lovmessig og registreringsmessig, slik at vi har det helt riktig, og det skal være faglig riktig også. Så er det viktig å si at ting ikke er uregistrert. Det er bare det at vi ikke har et registreringssystem på plass som gjør at vi får en løpende statistikk over akkurat denne typen, men vi registrerer jo hatkriminalitet knyttet til andre forhold.

Men jeg er enig med representanten Bøhler. Vi bør få dette på plass så fort som mulig, og vi regner med å ha dette på plass i løpet av våren.

Jan Bøhler (A) [13:20:22]: Jeg takker også for oppfølgingssvaret. Her er det klart at statsråden vil trykke på, og det er fint.

Et tema som vi også hadde i Stortinget i går, er om man skal detaljstyre politiet eller ikke, og bruk av handlingsplaner er jo én måte som Stortinget/regjeringen kan gi oppdrag til politiet på – gi tunge signaler om ting som skal iverksettes, og hvor vi ønsker at det skal handles.

Jeg vil gjerne spørre statsråden – i samme tankegang som handlingsplaner, som vi bruker på et prioritert felt som dette, men også innenfor f.eks. trafficking, menneskehandel: Er statsråden enig i at det er et egnet redskap når det gjelder å styre politiet på en riktig måte? Og kan det da også være aktuelt å se på flere områder hvor vi bør bruke det redskapet, f.eks. det vi diskuterte i Stortinget i

går, hvor statsråden understreket at han vil prioritere innsatsen mot kriminelle gjenger og vil reise mer – å fokusere mer på det?

Statsråd Tor Mikkell Vara [13:21:31]: Vi har flere redskaper til disposisjon når vi ønsker å påvirke og styre politiet. Vi har budsjettet og de prioriteringer og merkinger av midler som vi har der, vi har tildelingsbrevet som Justisdepartementet gir, og vi har handlingsplaner. Jeg tror at alle disse virkemidlene har litt ulike roller å spille. I tillegg til dette kommer Riksadvokatens føringer.

Selv om vi har disse handlingsplanene, går det en grense der vi kommer over på det som er en ren politifaglig vurdering. Men som politikere har vi et ansvar for

å gjøre prioriteringer og vise retning, og handlingsplaner er ett av de virkemidlene som det er naturlig å bruke.

Presidenten: Den ordinære spørjetimen er dermed over.

Sak nr. 3 [13:22:20]

Referat

Presidenten: Det ligg ikkje føre noko referat.

Dermed er kartet for i dag ferdigbehandla. Ber nokon om ordet før møtet vert heva? – Så er ikkje skjedd, og møtet er heva.

Møtet slutt kl. 13.23.
